

บทที่ 3

สภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

การศึกษาในส่วนนี้จะเป็นการกล่าวถึงสภาพโดยทั่วไปของเมืองเชียงใหม่ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางด้านกายภาพของเมือง ลักษณะโครงสร้างและการใช้ที่ดินของเมือง รวมทั้งข้อมูลด้านเศรษฐกิจและลักษณะทางด้านประชากรของเมือง ซึ่งจะแยกพิจารณาได้ดังนี้

3.1 ที่ตั้งและขอบเขตพื้นที่ศึกษา

เมืองเชียงใหม่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย (แผนที่ 3.1) ระหว่างเส้นละติจูดที่ $18^{\circ} 45'$ กับ $18^{\circ} 50'$ เหนือ และเส้นลองจิจูดที่ $98^{\circ} 57'$ กับ $99^{\circ} 02'$ ตะวันออก โดยมีศูนย์กลางความเจริญอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (แผนที่ 3.2)

3.2 สภาพภูมิประเทศ

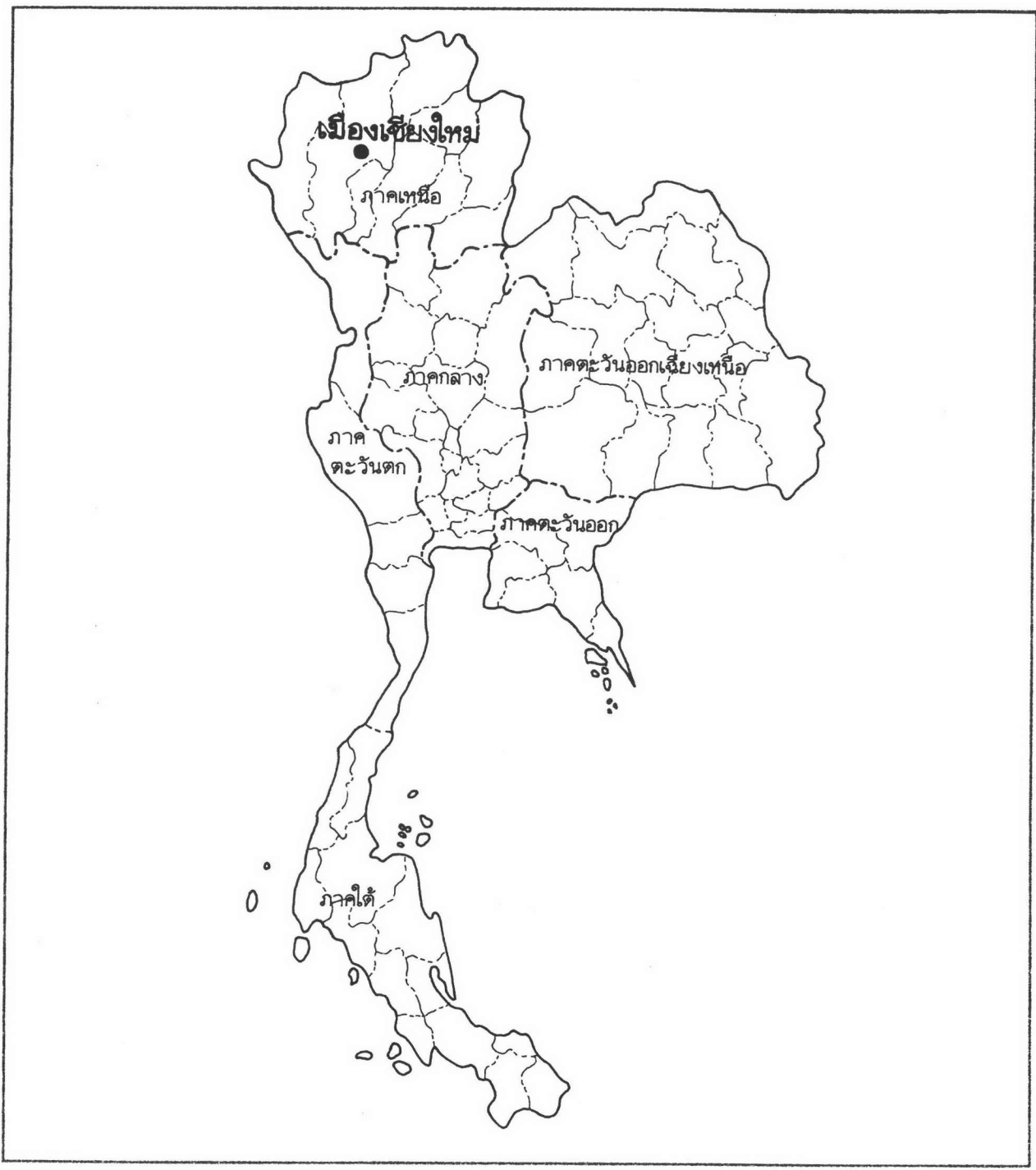
เมืองเชียงใหม่ตั้งอยู่บนพื้นที่ค่อนข้างราบของลุ่มแม่น้ำปิง มีความลาดเทเพียงเล็กน้อยทางด้านทิศตะวันตก (เชิงดอยสุเทพ) ไปสู่ด้านทิศตะวันออก (ลำน้ำปิง) (แผนภูมิ 3.1) มีระดับความสูงอยู่ระหว่าง 290-310 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง

3.3 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศเมืองเชียงใหม่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (แผนภูมิ 3.2)

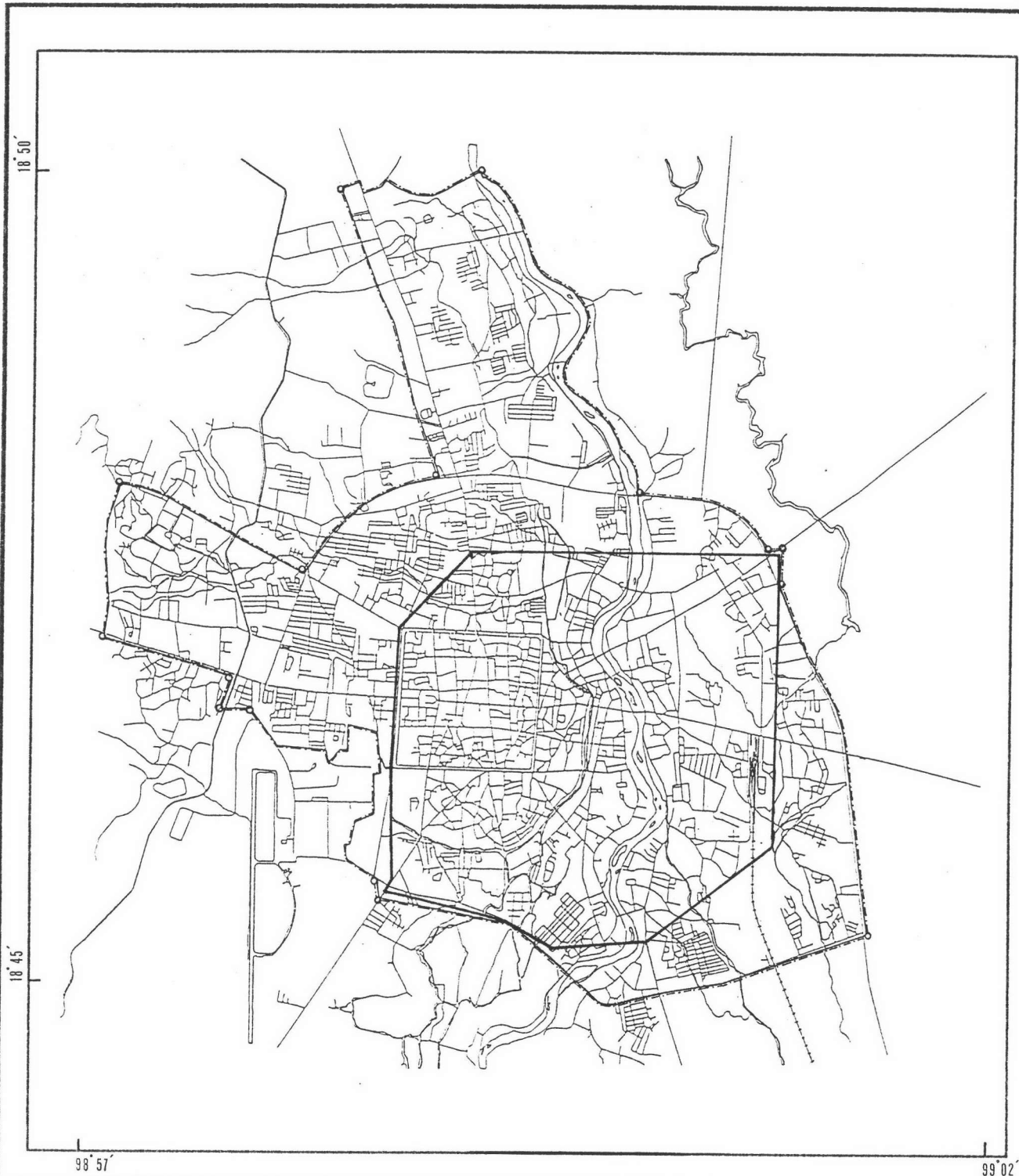
ฤดูกาล แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดูคือ ฤดูร้อนประมาณ 3 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึง พฤษภาคม ฤดูฝนประมาณ 5 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม และฤดูหนาวประมาณ 4 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์

อุณหภูมิของเมืองเชียงใหม่เฉลี่ยตลอดปีประมาณ 25.3 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยเท่ากับ 20.0 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31.8 องศาเซลเซียส ในฤดูร้อนอุณหภูมิเคยขึ้นสูงสุดถึง 41.5 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดที่เคยบันทึกไว้คือ 9.7 องศา

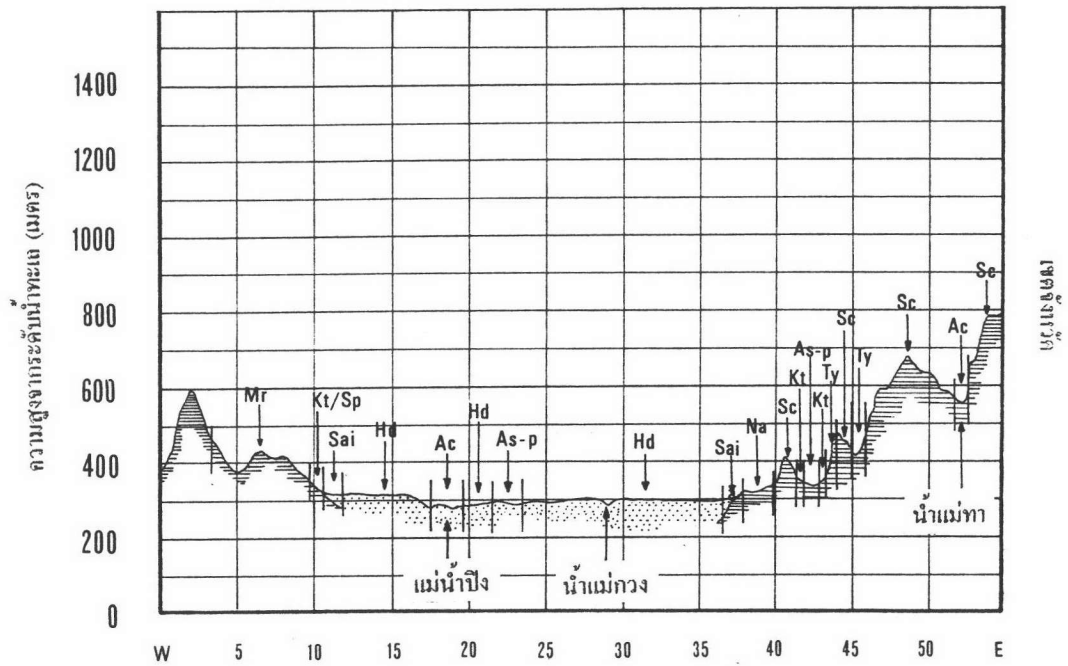
อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

<p>แสดง ที่ตั้งเมืองเชียงใหม่</p>	 <p>แผนที่หมายเลข 3.1</p>
<p>สัญลักษณ์</p>	<p>น</p>
<p>ที่มา : หนังสือแผนที่ประเทศไทย (ทองใบ แดงน้อย)</p>	
<p>scale:</p>	

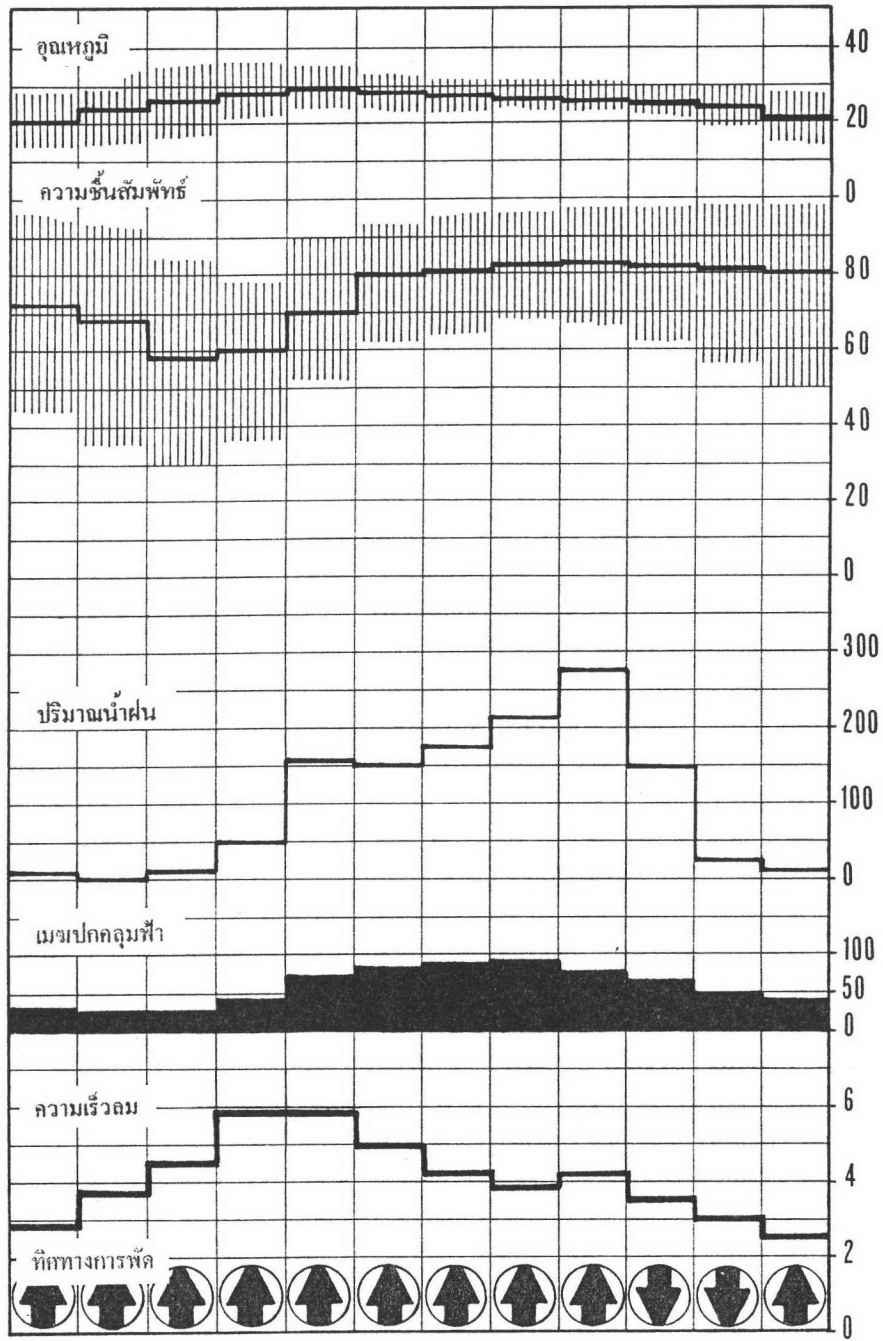
อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

<p>แสดง เขตเทศบาลนครเชียงใหม่</p>	 <p>แผนที่หมายเลข 3.2</p>
<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ----- เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ปัจจุบัน ———— เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ก่อนปี พ.ศ. 2526 <p>ที่มา : ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p>	<p>น</p> <p>scale 0 0.5 1 1.5 km.</p>

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

<p>แสดง สภาพภูมิประเทศบริเวณเมืองเชียงใหม่และพื้นที่โดยรอบ</p>	 <p>แผนภูมิที่ 3.1</p>
<p>สัญลักษณ์</p>	 <p>scale :</p>
<p>ที่มา : ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p>	

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงสภาพภูมิอากาศเมืองเชียงใหม่

สัญลักษณ์

ที่มา : ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

scale :

เชลเซียส

ปริมาณน้ำฝน จากสถิติปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบ 30 ปีพบว่ามีฝนตกประปรายตลอดปี แต่จะเริ่มตกชุกตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมหรือมิถุนายน ถึงปลายเดือนกันยายนหรือต้นเดือนตุลาคม เดือนที่มีฝนตกหนักที่สุดคือเดือนสิงหาคม ซึ่งมีฝนตกเฉลี่ยถึง 21.7 วัน และมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยมากถึง 166.5 มิลลิเมตร ในช่วง 24 ชั่วโมง สำหรับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีเท่ากับ 1,183.6 มิลลิเมตร ฝนที่ตกในเมืองเชียงใหม่ในส่วนหนึ่งเกิดจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ที่พัดมาจากอ่าวเบงกอลและอ่าวไทย และอีกส่วนหนึ่งเกิดพายุดีเปรสชันจากทะเลจีนใต้ เมื่อถึงประมาณปลายเดือนกันยายนของทุกปีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจากประเทศจีนจะพัดลงมาทางใต้ นำมวลอากาศแห้งแล้งมาสู่พื้นที่เมืองเชียงใหม่ ทำให้ฝนตกน้อยลงจนหมดไปในที่สุด นอกจากนี้ในบริเวณพื้นที่ภูเขาสูงซึ่งจะมีฝนตกจนถึงเดือนธันวาคม

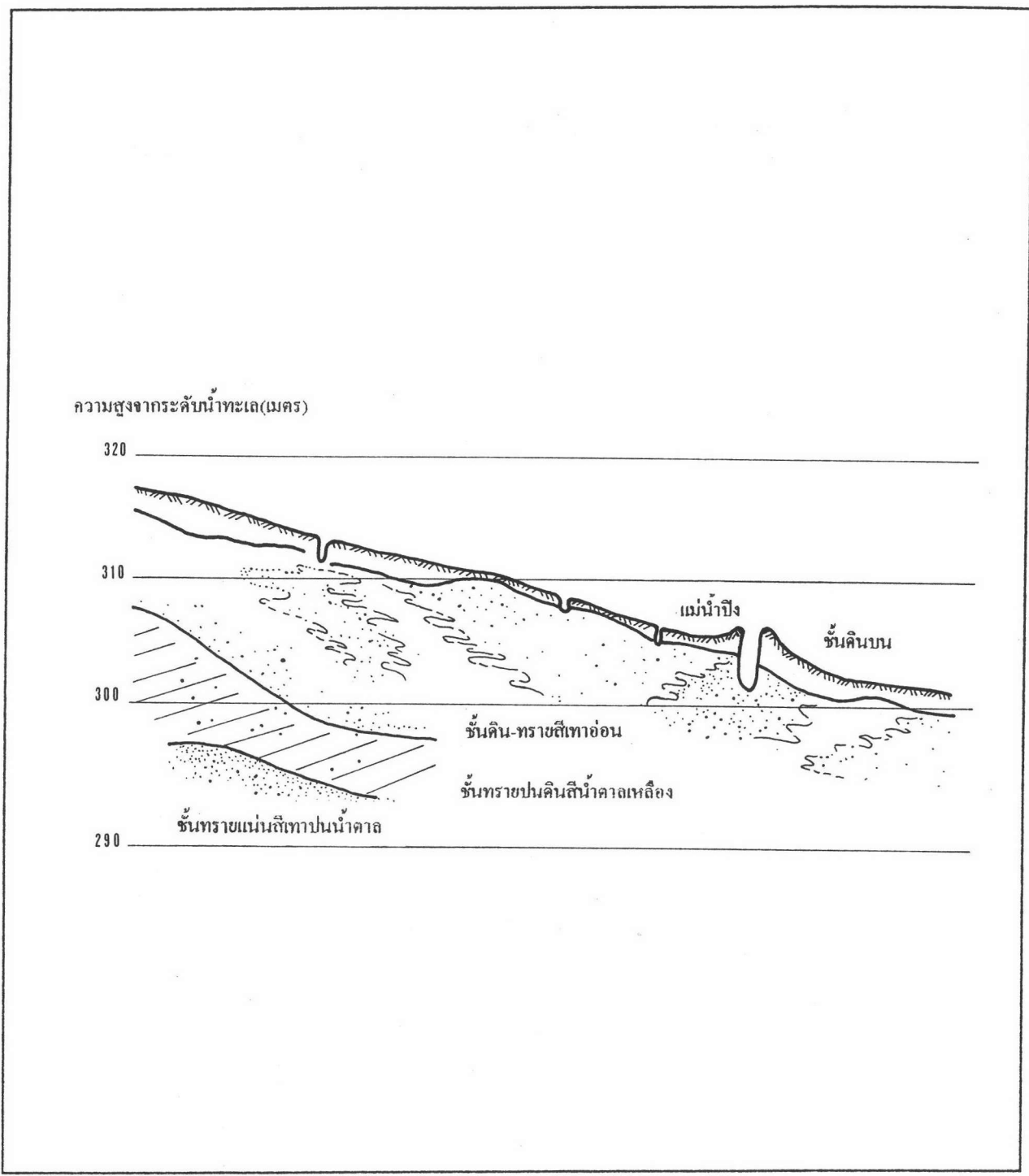
ลมและพายุ โดยทั่วไปลมจะพัดจากเหนือลงมาใต้ ยกเว้นเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน ลมจะพัดจากใต้ขึ้นไปเหนือ ความเร็วลมโดยเฉลี่ยไม่เกิน 3 นอต ช่วงเวลาที่ลมพัดแรงที่สุดจะเป็นช่วงระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม ในช่วงนี้ได้เคยเกิดลมพัดเร็วถึง 64 นอต (119 กิโลเมตรต่อชั่วโมง) แต่เกิดขึ้นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ ไม่เกิน 1 ชั่วโมง

3.4 ดินและลักษณะธรณีวิทยา

ลักษณะของชั้นดินในเมืองเชียงใหม่ (แผนภูมิ 3.3) สรุปลงได้กว้าง ๆ ดังนี้

ดินชั้นบน (Top Soil) มีความหนาประมาณ 0.5-4.0 เมตร ลักษณะโดยทั่วไปของดินชั้นนี้จะมีสีน้ำตาลเข้ม และมีสารอินทรีย์ปนอยู่เล็กน้อย ชนิดของดินกลุ่ม Silty Sand อยู่ในบริเวณตะวันตกใกล้เชิงดอยสุเทพ กลุ่ม Sandy Silt อยู่ในบริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง และกลุ่ม Silty clay อยู่ในบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง

ชั้นดิน-ทรายสีเทาอ่อน ดินชั้นนี้อยู่ถัดจาก Top Soil ลงไปจนถึงความลึกประมาณ 12-15 เมตร มีสีเทาอ่อนหรือเทาปนน้ำตาลเหลืองไม่คงที่แน่นอน โดยทั่วไปปริมาณทรายในดินอาจจะเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ร้อยละ 30 จนกระทั่งถึงมากกว่าร้อยละ 60 ซึ่งปริมาณของทรายมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเมื่อความลึกเพิ่มขึ้น และในส่วนล่างของชั้นดินนั้น (หนาประมาณ 2-4 เมตร) มักจะพบก้อนกรวดผสมอยู่ด้วย

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

<p>แผนภูมิที่ 3.3 แสดงลักษณะชั้นดินเมืองเชียงใหม่</p>	
<p>สัญลักษณ์</p>	<p>น</p> <p>scale :</p>
<p>ที่มา : ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p>	

ชั้นทรายปนดินสีน้ำตาลเหลือง เป็นชั้นดินที่พบอยู่ถัดจากชั้นดิน-ทรายสีเทาอ่อนที่ระดับความลึกจากผิวดินประมาณ 12-15 เมตร ลักษณะโดยทั่วไปเป็นดินจำพวก Silty Sand ซึ่งอัดกันอยู่แน่น มีสีน้ำตาลเหลืองและมีก้อนกรวดปนอยู่ทั่วไป ขนาดของเม็ดทราย มีตั้งแต่ทรายละเอียดจนถึงทรายหยาบ

ชั้นทรายแน่นสีเทาปนน้ำตาล ชั้นทรายนี้อยู่ลึกลงจากผิวดินประมาณ 20-30 เมตร เป็นชั้นทรายสีเทาปนน้ำตาลที่อัดกันแน่นมาก ขนาดของเม็ดทรายมีตั้งแต่ละเอียดจนถึงหยาบ รวมทั้งมีก้อนกรวดปนอยู่ทั่วไป

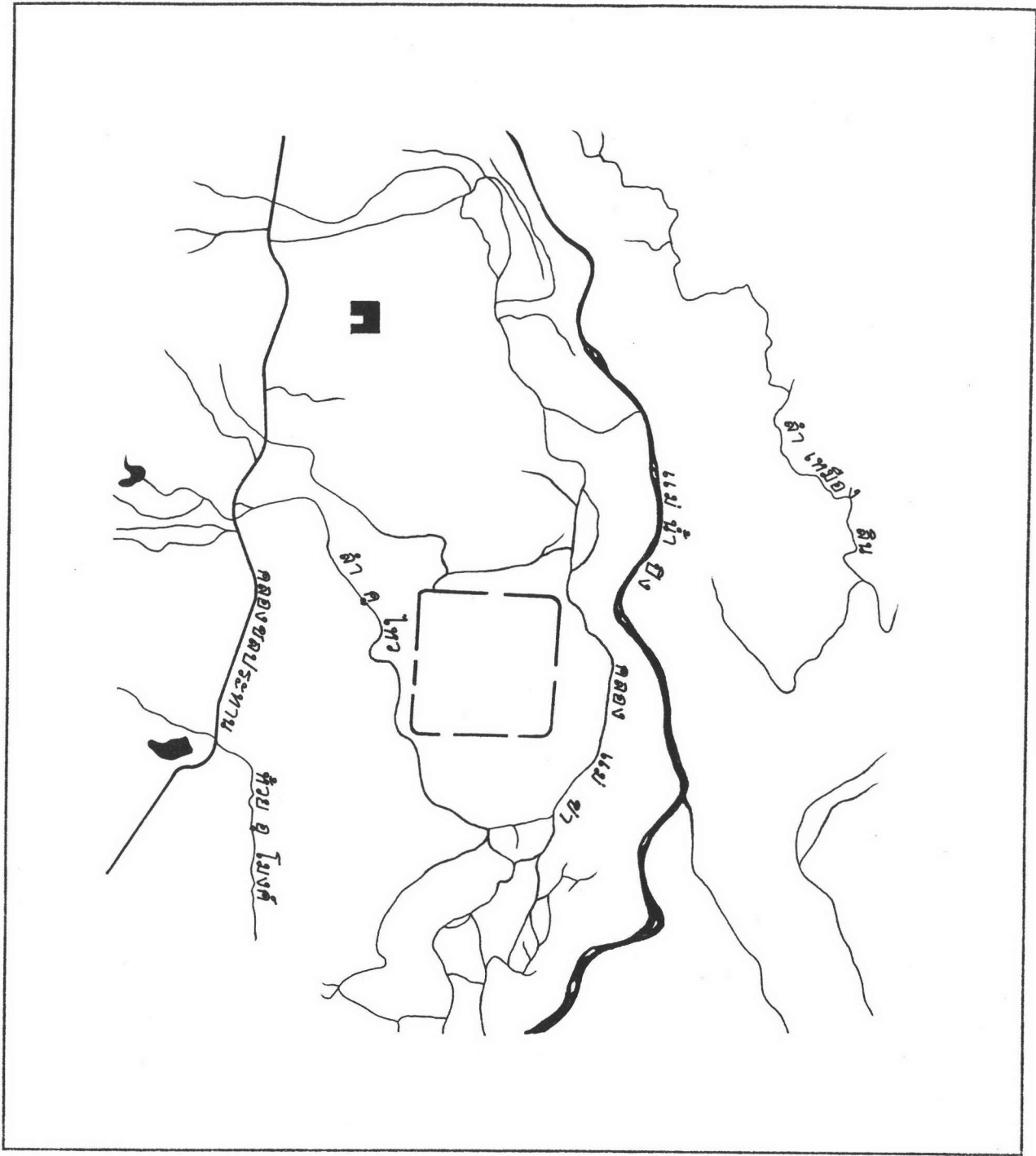
ในแง่ความเหมาะสมสำหรับการเกษตร ดินในพื้นที่เมืองเชียงใหม่ จะมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในระดับปานกลางถึงสูง เนื่องจากลักษณะของดินเป็นดินตะกอนลุ่มน้ำ

3.5 แหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน

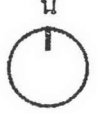
ในพื้นที่เขตผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ มีลำน้ำสายหลักอยู่ 3 สายคือ (แผนที่ 3.3) แม่น้ำปิง แม่น้ำดาว และแม่น้ำกวัง นอกจากนี้ยังมีลำน้ำแม่แตงที่ได้ถูกพัฒนาเป็นคลองชลประทาน ซึ่งตั้งอยู่ในแนวขนานจากเหนือลงใต้กับแม่น้ำปิง โดยทั้งแม่น้ำปิงและคลองชลประทานแม่แตงนั้น นอกจากเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่สำคัญแล้ว ยังเป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อใช้ผลิตน้ำประปาของเมืองเชียงใหม่อีกด้วย

ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียง มีลำน้ำสำคัญที่ไหลผ่านชุมชนดังนี้

ฝั่งตะวันตกของลำน้ำปิง มีคลองแม่ข่า และลำคูไหว ไหลผ่านในพื้นที่เขตเทศบาล คลองแม่ข่ามีห้วยและลำเหมืองเป็นต้นน้ำลำธารหลายสาย เช่น ห้วยตึงเฒ่า และห้วยชะเยื้อง ซึ่งต้นน้ำจากทั้งสองแหล่งนี้จะไหลบรรจบเป็นลำเหมืองกลาง และน้ำจากลำเหมืองกลางจะไหลไปบรรจบกับลำเหมืองแม่หยวก (มีต้นน้ำชื่อห้วยแม่หยวกน้อย) หลังจากนั้นลำเหมืองแม่หยวกก็จะไหลไปบรรจบกับคลองแม่ข่าอีกทอดหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีลำเหมืองแม่ท่าช้าง (มีต้นน้ำชื่อห้วยช้างเคียน) ซึ่งไหลผ่านทางด้านเหนือของคูเมืองมาบรรจบกับคลองแม่ข่าด้วยเช่นกัน สำหรับลำคูไหวซึ่งมีต้นน้ำลำธารอยู่ในพื้นที่ดอยสุเทพนั้นจะไหลผ่านคูเมืองด้านตะวันตก โดยมีทิศทางของการไหลลงทางทิศใต้และไหลวกไปทางทิศตะวันออกไปบรรจบกับคลองแม่ข่า ซึ่งคลองแม่ข่านี้จะไหลลงไปทางด้านทิศใต้ของตัวเมืองไปบรรจบกับแม่น้ำปิงที่บ้านดอน ตำบลป่าแดด และอีกส่วนหนึ่งของน้ำแม่ข่าจะผัน

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

<p>แสดง แหล่งน้ำผิวดินบริเวณเมืองเชียงใหม่</p>	 <p>แผนที่หมายเลข 3.3</p>
<p>สัญลักษณ์</p>	<p>น</p> <p>scale:</p>
<p>ที่มา : ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</p>	

ไปสู่ลำน้ำแม่ช่าตอนล่าง ซึ่งลำน้ำแม่ช่าตอนล่างจะไหลผ่านพื้นที่เกษตรกรรมลงไปทางทิศใต้

ส่วนพื้นที่ทางด้านทิศใต้ของเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มีห้วยอุโมงค์และห้วยปงน้อย ซึ่งไหลมาบรรจบกันแล้วไหลลงลำเหมืองห้วยทราย และลำเหมืองห้วยทรายจะไหลไปบรรจบกับคลองแม่ช่าก่อนที่คลองแม่ช่าจะไหลลงแม่น้ำปิง นอกจากนี้แล้วยังมีลำห้วยแม่เหิยะ ซึ่งมีห้วยแม่เหียงหลวงและห้วยปะหวอดเป็นต้นน้ำ โดยลำห้วยแม่เหิยะนี้จะไหลไปบรรจบกับลำเหมืองข้าวเต็ง และน้ำจากลำเหมืองข้าวเต็งจะไหลลงลำน้ำแม่ช่าตอนล่าง หลังจากนั้นน้ำแม่ช่าตอนล่างจะไหลไปลงแม่น้ำปิงที่ตำบลลงแม่ช่า (หมู่ที่ 3 บ้านเกาะ) อำเภอหางดง

ส่วนพื้นที่ด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้จะต่ำกว่าพื้นที่บริเวณฝั่งตะวันตก จะมีลำเหมืองเล็ก ๆ มากมายทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและที่ชาวบ้านขุดไว้เพื่อการชลประทาน ปัจจุบันลำเหมืองเหล่านี้ส่วนใหญ่จะตื้นเขินและเปลี่ยนแปลงเส้นทาง ทั้งนี้เนื่องจากการตกตะกอน การถมพื้นที่ และการบุกรุก แต่อย่างไรก็ตามลำเหมืองเหล่านี้ยังมีประโยชน์มากสำหรับการระบายน้ำของเมือง โดยเฉพาะลำเหมืองรินและลำเหมืองพญาคำซึ่งเป็นเส้นทางระบายน้ำหลักของเมือง โดยลำเหมืองทั้งสองสายนี้จะมีทิศทางการไหลระบายลงสู่แม่น้ำควาและแม่น้ำกวัง

3.6 ลักษณะ โครงสร้างและการใช้ที่ดินของเมืองเชียงใหม่

บริเวณตัวเมืองเชียงใหม่จะครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และบริเวณพื้นที่มีการขยายตัวต่อเนื่องออกไปโดยรอบเขตเทศบาล โดยในเขตเทศบาลประกอบด้วยพื้นที่ของ 4 แขวง ได้แก่ แขวงนครนิงค์ แขวงเมืองราย แขวงกาวิละ และแขวงศรีวิชัย เนื้อที่แต่เดิมของเทศบาลนครเชียงใหม่มี 17.5 ตารางกิโลเมตร ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ก็ได้ถูกขยายเพิ่มขึ้นเป็น 40 ตารางกิโลเมตร สำหรับพื้นที่ที่มีการขยายตัวต่อเนื่องออกไปโดยรอบนั้นจะเชื่อมโยงกับศูนย์กลางชุมชนขนาดเล็กโดยรอบ ได้แก่ สุขาภิบาลแม่ริม สุขาภิบาลแม่ใจ สุขาภิบาลสันทราย สุขาภิบาลตันเปา สุขาภิบาลยางเ็ง และสุขาภิบาลหางดง โดยจะครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 420 ตารางกิโลเมตร (สำนักผังเมือง : 2535)

สถานการณ์ใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันของเมืองเชียงใหม่ นั้น เนื่องจากการขาดการวางแผนและการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินมาก่อน จึงทำให้เกิดการขยายตัวเมืองอย่างอิสระ การใช้ที่ดินไม่มีระเบียบ แบบแผน บริเวณที่นักอาศัยหลายแห่งมีการประกอบกิจการอุตสาหกรรมในครัวเรือน

และบริเวณพาณิชย์กรรมก็กระจายอยู่ตามริมถนนสายสำคัญ ๆ เกือบทุกสาย (แผนที่ 3.4)

ในการศึกษาถึงสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันนั้น จะแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องบนพื้นที่ โดยการศึกษาในครั้งนี้จะแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 10 ประการคือ

1. การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย
2. การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม
3. การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม
4. การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทคลังสินค้า
5. การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทศาสนสถาน
6. การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสถานการศึกษา
7. การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสถานราชการ
8. การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสวนสาธารณะ
9. การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
10. การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่ว่างและเกษตรกรรม

สำหรับรายละเอียดในเรื่องนี้จะขอกกล่าว โดยสรุปถึงการที่ใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละประเภท และในกรณีที่ใช้ประโยชน์ที่ดินบางประเภทมีลักษณะใกล้เคียงกันจะขอกกล่าว โดยรวมกันไป ซึ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้คือ

3.6.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย (ตารางที่ 3.1)

การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยจะกระจายอยู่ทั่วไปทั้งในเขตตัวเมือง และพื้นที่รอบนอก ซึ่งการใช้ที่ดินประเภทนี้ ในปี พ.ศ.2535 มีพื้นที่ประมาณ 174.45 ตารางกิโลเมตรหรือคิดเป็นร้อยละ 40.69 ของพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด โดยพื้นที่ชุมชนพักอาศัยหนาแน่นที่สุดจะอยู่ภายในพื้นที่ของเขตตัวเมืองเก่า ซึ่งการขยายตัวบริเวณนี้ในอนาคตจะมีข้อจำกัดสำหรับการขยายตัว

พื้นที่อยู่อาศัยที่มีการเติบโตมากที่สุดคือ พื้นที่ทางด้านฝั่งตะวันตกของตัวเมือง ซึ่งประกอบไปด้วย ตำบลป่าตัน ช้างเผือก ป่าแดด และสุเทพ รวมทั้งพื้นที่บริเวณชานเมืองและ

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อเมืองเชียงใหม่

<p>แสดง การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันของเมืองเชียงใหม่ (พ.ศ. 2536)</p>	 <p>แผนที่หมายเลข 3.4</p>																								
<p>สัญลักษณ์</p> <table border="0"> <tr> <td></td> <td>ที่พักอาศัย</td> <td></td> <td>สถาบันการศึกษา</td> <td></td> <td>พาณิชยกรรม</td> </tr> <tr> <td></td> <td>สถาบันราชการ</td> <td></td> <td>อุตสาหกรรม</td> <td></td> <td>สวนสาธารณะ</td> </tr> <tr> <td></td> <td>คลังสินค้า</td> <td></td> <td>สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>ศาสนสถาน</td> <td></td> <td>ที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรม</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		ที่พักอาศัย		สถาบันการศึกษา		พาณิชยกรรม		สถาบันราชการ		อุตสาหกรรม		สวนสาธารณะ		คลังสินค้า		สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ				ศาสนสถาน		ที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรม			<p>น</p>
	ที่พักอาศัย		สถาบันการศึกษา		พาณิชยกรรม																				
	สถาบันราชการ		อุตสาหกรรม		สวนสาธารณะ																				
	คลังสินค้า		สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ																						
	ศาสนสถาน		ที่ว่างและพื้นที่เกษตรกรรม																						
<p>ที่มา : สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร</p>	<p>scale :</p>																								

ชุมชนขนาดเล็กโดยรอบ ซึ่งมีศักยภาพสูงสำหรับพัฒนาในอนาคต ส่วนพื้นที่ที่มีการเติบโตน้อยที่สุดคือพื้นที่ทางทิศใต้ของตัวเมือง ยกเว้นในบริเวณสองฝั่งถนนเชียงใหม่-หางดงและในบริเวณพื้นที่รอบนอกซึ่งถัดออกไปจากเขตชานเมือง

ชุมชนที่เป็นที่อยู่อาศัยมักจะได้แก่ ชุมชนนักอาศัยดั้งเดิม ชุมชนหมู่บ้านจัดสรร และชุมชนของการเคหะแห่งชาติ โดยในเขตเมืองแก่นั้นการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยจะปะปนอยู่กับพื้นที่พาณิชย์กรรม คือผู้อยู่อาศัยจะนักอาศัยในอาคารที่ทำการค้าเลย เช่น ในตึกแถว หรืออาคารพาณิชย์อื่น ๆ เป็นต้น ลักษณะของชุมชนนักอาศัยจะแยกออกมาเป็นย่านนักอาศัยโดยเด่นชัดในบริเวณพื้นที่รอบนอกของเมืองและตลอดต่อเนื่องไปจนถึงเขตชานเมือง เฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณสองฝั่งถนนที่เชื่อมต่อระหว่างเมืองเชียงใหม่กับอำเภอข้างเคียง ได้แก่ สองฝั่งถนนเชียงใหม่-หางดง สองฝั่งถนนเชียงใหม่-พร้าว สองฝั่งถนนเชียงใหม่-แม่ริม เป็นต้น

3.6.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม (ตารางที่ 3.1)

การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้ในปี พ.ศ. 2535 มีพื้นที่ประมาณ 19.35 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 4.51 ของพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด ย่านพาณิชย์กรรมของเชียงใหม่ นั้น จะปะปนอยู่กับเขตที่นักอาศัยดั้งเดิมในลักษณะของตึกแถว ห้องแถว ผสมรวมอยู่กับศูนย์การค้า โรงแรม ร้านอาหาร ภัตตาคาร และโรงพยาบาล เป็นต้น โดยบริเวณที่มีกิจกรรมการค้ารวมกลุ่มกันมากที่สุดจะอยู่ในบริเวณถนนท่าแพ ถนนช้างม้อย ถนนช้างคลาน ถนนวิชัยนาถ และถนนไปรษณีย์ รองลงไปได้แก่ย่านการค้าในเขตกำแพงเมืองเก่าและกิจกรรมการค้าที่กระจายออกไปตามแนวเส้นทางคมนาคม ได้แก่ ถนนโชตนา ถนนแก้ววรััฐ ถนนห้วยแก้ว เป็นต้น ในส่วนของสาขาภิบาลต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่รายรอบเทศบาลนครเชียงใหม่ก็มีการกระจุกตัวของย่านการค้าอยู่ในทุกชุมชน

3.6.3 การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า (ตารางที่ 3.1)

เนื่องจากการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้ง 2 ประเภทนี้ มีลักษณะคล้าย ๆ กันในหลาย ๆ ด้านจึงขอกล่าวรวมกันไป ซึ่งอุตสาหกรรมและคลังสินค้าในที่นี้ หมายถึง พื้นที่ที่เป็นโรงงาน อาจตั้งอยู่เป็นอาคาร ตึกแถวดัดแปลง รวมทั้ง โกดังเก็บสินค้าและคลังสินค้าด้วย การใช้ที่ดินประเภทนี้ในปี พ.ศ. 2535 พบว่ามีพื้นที่ประมาณ 8.35 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 1.95 ของพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้ในเขตเมืองเชียงใหม่มีอยู่กระจัดกระจาย ที่พอจะเรียกได้ว่ามีกรรวมกลุ่มอยู่ก็ได้แก่หัตถกรรมประเภทเครื่องเงินและแกะสลักที่ตั้งอยู่ตามแนวถนนวัวลาย และคลังสินค้าที่รวมกันอยู่ใกล้กับบริเวณสถานีรถไฟแต่ส่วนใหญ่แล้วการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้จะตั้งอยู่ในบริเวณสุขาภิบาลหางดง สุขาภิบาลแม่มริม สุขาภิบาลยางเือง สุขาภิบาลต้นเปา และในบริเวณชุมชนชนบท

3.6.4 การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษาและศาสนสถาน (ตารางที่ 3.1)

สถาบันการศึกษาและศาสนสถาน ได้แก่การรวมเอา โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งศาสนสถานในลัทธิศาสนาต่าง ๆ ทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลาม ซึ่งพบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทนี้ ในปี พ.ศ.2535 มีพื้นที่ประมาณ 9.65 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 2.25 ของพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด

การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้ง 2 ประเภทนี้จะกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ในเขตผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ สำหรับสถาบันการศึกษานั้น ในปี พ.ศ.2535 เป็นที่น่าสังเกตว่าพื้นที่ด้านตะวันตกของตัวเมืองเชียงใหม่จะมีสัดส่วนของการใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษาค่อนข้างสูงซึ่งสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในบริเวณนี้ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ วิทยาเขตธารแก้ว วิทยาลัยสารพัดช่าง โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ โรงเรียนศรีธรรมาภิชัยการ เป็นต้น

ส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทศาสนสถานนี้พบว่าในบริเวณเขตกำแพงเมืองเก่า จะมีสัดส่วนของการใช้ที่ดินประเภทนี้มากที่สุด ซึ่งในบริเวณดังกล่าวนี้เป็นที่ตั้งของวัดในศาสนาพุทธหลายแห่ง เช่น วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร วัดเจดีย์หลวง วัดพันเตา เป็นต้น วัดเหล่านี้เป็นวัดขนาดใหญ่และมีความสำคัญทั้งในทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในเชียงใหม่

3.6.5 การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการและสาธารณูปโภค (ตารางที่ 3.1)

สถาบันราชการและกิจการสาธารณูปโภคในที่นี้หมายถึง พื้นที่ที่เป็นที่ทำการของสถาบันราชการ เช่น กระทรวง ทบวง กรม รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของหน่วยทหาร สนามบิน ตลอดจนพื้นที่ที่เป็นของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่ให้บริการแก่ประชาชน เช่น ประปา ไฟฟ้า โทรทัศน์

เป็นต้น ซึ่งพบว่าการใช้ที่ดินประเภทนี้มีพื้นที่ 16.35 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 3.81 ของพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่าในพื้นที่ด้านเหนือของเมืองเชียงใหม่จะมีสัดส่วนของการใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการที่สูง ทั้งนี้เนื่องจากในบริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการแห่งใหม่และหน่วยงานทหาร นอกจากนี้ยังมีพื้นที่อื่น ๆ ที่มีสัดส่วนของการใช้ที่ดินประเภทนี้สูง ได้แก่ พื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของตัวเมืองซึ่งเป็นที่ตั้งของกองบิน 41 และในพื้นที่ด้านตะวันออกของตัวเมือง ซึ่งเป็นที่ตั้งของการรถไฟ สำนักงานชลประทาน และสำนักงานเขตขององค์การโทรศัพท์

ส่วนในเรื่องของกิจการสาธารณูปโภคนั้นพบว่า บริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองเชียงใหม่จะมีสัดส่วนการใช้ที่ดินประเภทนี้สูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นที่ตั้งของสนามบินเชียงใหม่ตนเอง

3.6.6 การใช้ที่ดินประเภทสวนสาธารณะและสนามกีฬา (ตารางที่ 3.1)

การใช้ที่ดินประเภทนี้หมายถึง ที่โล่งซึ่งได้รับการตกแต่งให้มีความสวยงามเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชน ซึ่งได้รวมเอาสวนหย่อมที่จัดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น พื้นที่โดยรอบคูเมือง สถานที่ราชการต่าง ๆ และอนุสาวรีย์ เป็นต้น รวมทั้งสวนสาธารณะ สนามกีฬา และพื้นที่อนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมไทยรวมเข้าเป็นการใช้ที่ดินในกลุ่มนี้ โดยพื้นที่การใช้ที่ดินประเภทนี้มีประมาณ 4.18 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 0.98 ของพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด

3.6.7 การใช้ที่ดินประเภทที่ว่างและเกษตรกรรม (ตารางที่ 3.1)

พื้นที่ว่าง และพื้นที่เกษตรกรรม เป็นการรวมเอาพื้นที่ที่เป็นที่ว่างในเขตเมือง แม่น้ำ คู คลอง และส่วนที่เป็นพื้นที่การเกษตรรอบนอกซึ่งประกอบด้วยทุ่งนา ไร่ และสวน รวมทั้งที่รกร้างว่างเปล่าที่ยังไม่ได้มีการพัฒนา ซึ่งพบว่าที่ดินประเภทนี้มีประมาณร้อยละ 46.05 ของพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งหมด

ตารางที่ 3-1 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทในเขตผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่
(พ.ศ.2535)

ประเภทของการใช้ที่ดิน	พื้นที่	
	ตารางกิโลเมตร	ร้อยละ
1. ที่อยู่อาศัย	174.45	40.69
2. พาณิชยกรรม	19.35	4.51
3. อุตสาหกรรม	7.30	1.70
4. คลังสินค้า	1.05	0.25
5. สถาบันการศึกษา	6.50	1.52
6. สถาบันราชการ	7.81	1.82
7. สถาบันศาสนา	3.15	0.73
8. สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	7.49	1.75
9. สวนสาธารณะ	4.18	0.98
10. ที่ว่างและเกษตรกรรม	197.46	46.05
รวม	428.74	100

ที่มาของข้อมูล : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

3.7 ระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการในปัจจุบันของเมือง

3.7.1 ระบบถนน ลักษณะของระบบถนนในปัจจุบันของเมืองเชียงใหม่สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (แผนที่ 3.5)

ก. ถนนสายหลัก มีผิวการจราจรกว้าง 10-12 เมตร โคจรซ้ายขวาบาง มีการพัฒนาตามแนวยาว ปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนเฉลี่ย 2,500 - 3,000 คัน ได้แก่ บริเวณถนนห้าแยก ถนนสุเทพ ถนนสายอ้อมเมือง ถนนโชตนา ถนนช้างคลาน ถนนเจริญเมือง ถนนแก้ววรััฐ เป็นต้น

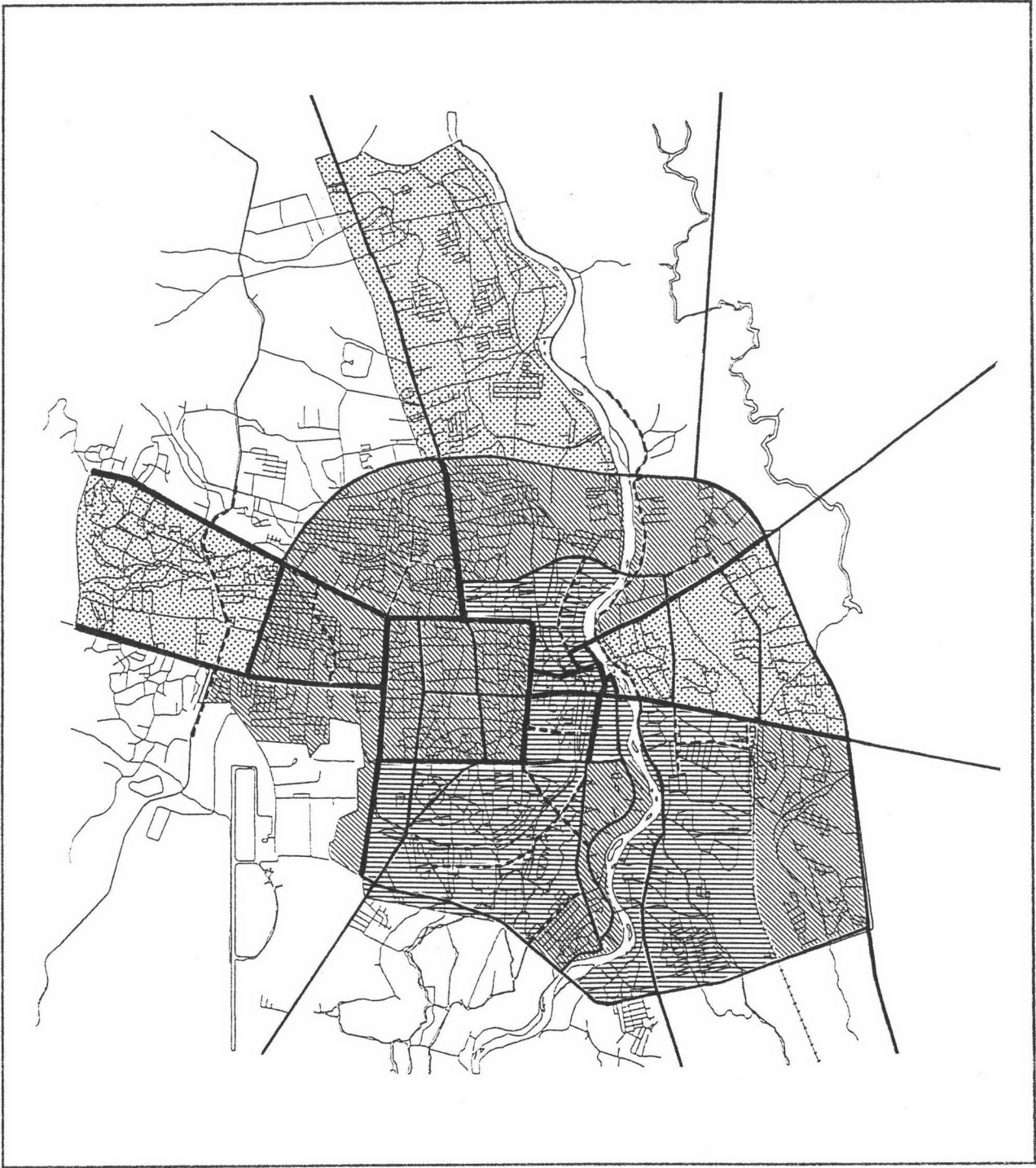
ข. ถนนสายรอง มีผิวการจราจรกว้าง 8-10 เมตร โคจรซ้ายขวาแน่น ลักษณะแบบตารางหมากรุก ปริมาณการจราจรในชั่วโมงเร่งด่วนเฉลี่ย 2,000 - 2,500 คัน ได้แก่ ถนนนิมมานเหมินทร์ ถนนศิริมงคลจารย์ ถนนหัดเสวี ถนนช้างเผือก ถนนมณีนพรัตน์ ถนนมูลเมือง ถนนศรีดอนชัย ถนนบุญเรืองฤทธิ์ ถนนราชดำเนิน ถนนสามล้าน ถนนราชมรรคา ถนนราชภาคินัย ถนนบำรุงราษฎร์ เป็นต้น

ค. ถนนสายย่อย มีผิวการจราจรกว้าง 4-8 เมตร โคจรซ้ายขวาบาง ลักษณะไม่มีแบบแผน ปริมาณการจราจรเบาบางเนื่องจากความมกวนและยากลำบากในการเข้าถึง ได้แก่ ถนน ตรอก ซอย แถบเชิงดอยสุเทพ บริเวณตำบลช้างเคียน ตำบลอุโมงค์ และคลองชลประทาน ถนนสุริวงศ์ ถนนกิมเนตร ถนนช้างหล่อ ถนนสนามกีฬา ถนน ตรอก ซอย แถบตำบลวัดเกต เป็นต้น

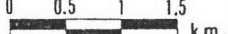
3.7.2 ระบบไฟฟ้า ปัจจุบันพื้นที่ของเมืองเชียงใหม่จะได้รับการบริการไฟฟ้าจาก 3 สถานีจำหน่ายกระแสไฟฟ้า คือ (แผนที่ 3.6)

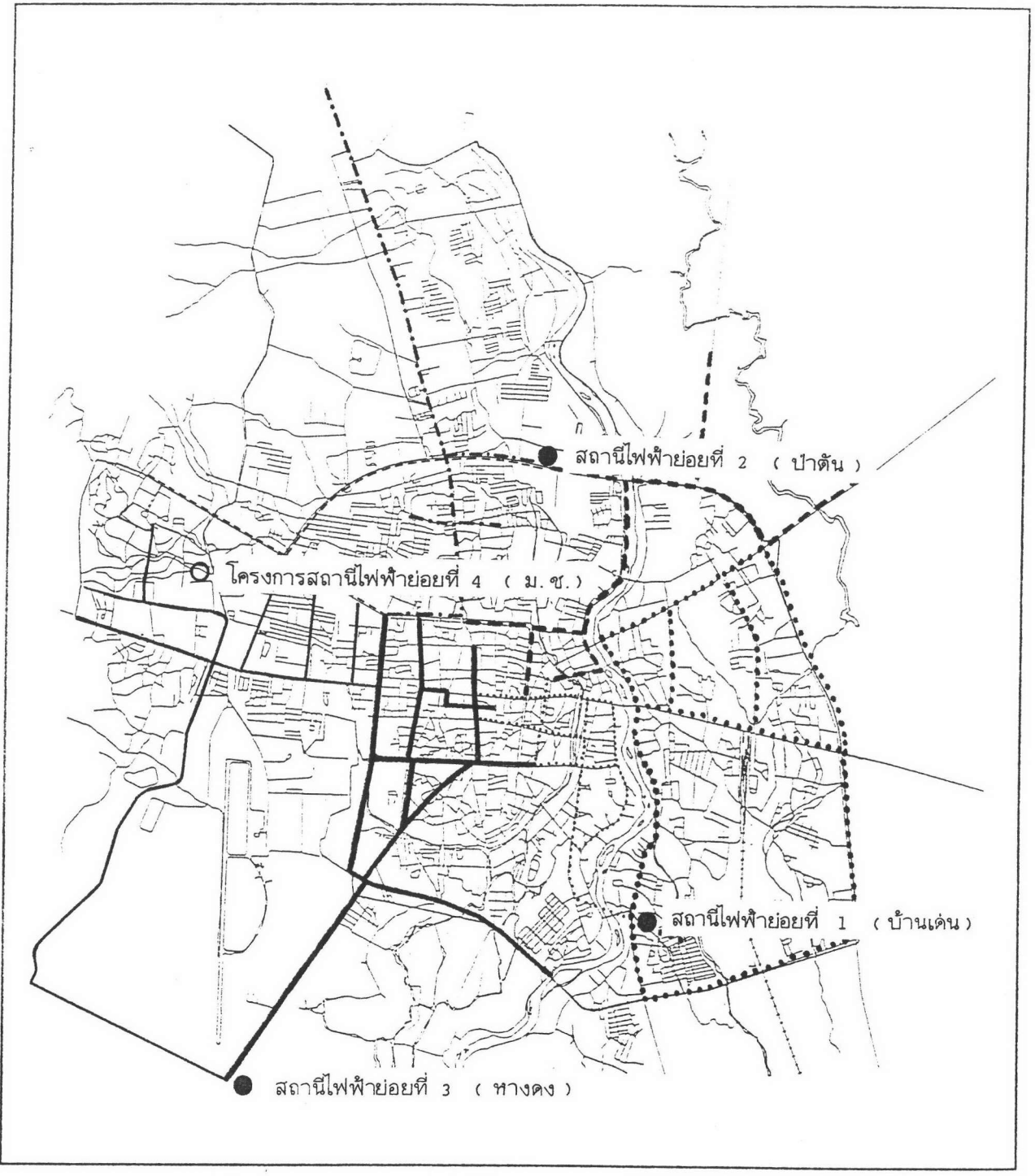
ก. สถานีจ่ายไฟฟ้าที่ 1 บ้านเด่น มีพื้นที่ของการให้บริการอยู่ในบริเวณย่านถนนท่าแพ ถนนราชดำเนิน ถนนช้างคลาน ถนนเจริญประเทศ และบริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง โดยจะจำหน่ายไฟฟ้าได้สูงสุด 100 เมกกะวัตต์ ปัจจุบันมีการใช้กระแสไฟฟ้าจริงประมาณ 44.40 เมกกะวัตต์

ข. สถานีจ่ายไฟฟ้าที่ 2 ป่าตัน มีพื้นที่ของการให้บริการอยู่ในบริเวณด้านทิศเหนือของตัวเมืองเชียงใหม่ นับตั้งแต่ในบริเวณถนนห้าแยก คูเมืองทางทิศเหนือ และถนนแก้ววรััฐขึ้นไปโดยจำหน่ายไฟฟ้าได้สูงสุด 63 เมกกะวัตต์ ปัจจุบันมีการใช้กระแสไฟฟ้าจริง

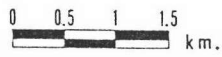

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

<p>แสดง ศักยภาพของระบบการสัญจรในพื้นที่</p>	 <p>แผนที่หมายเลข 3.5</p>
<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ถนนที่มีรถยนต์ในชั่วโมงเร่งด่วนมากกว่า 3,000 คัน ถนนที่มีรถยนต์ในชั่วโมงเร่งด่วน 2,501 - 3000 คัน ถนนที่มีรถยนต์ในชั่วโมงเร่งด่วน 2,001 - 2000 คัน ถนนที่มีรถยนต์ในชั่วโมงเร่งด่วนน้อยกว่า 2000 คัน พื้นที่ที่มีศักยภาพสูง พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง พื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ <p>ที่มา : จากการศึกษา</p>	<p style="text-align: center;">น</p> <p style="text-align: center;">scale: 0 0.5 1 1.5 km.</p>

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

<p>แสดง ศักยภาพของระบบไฟฟ้าสาธารณะในเมืองเชียงใหม่ (จ่ายได้สูงสุด / ไร้สูงสุด)</p>	 <p>แผนที่หมายเลข 3.6</p>
<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> — 18.20/25 เมกกะวัตต์ - - - - 19.74/25 เมกกะวัตต์ — 20.21/50 เมกกะวัตต์ - · - · 22.84/25 เมกกะวัตต์ · · · · · 24.10/50 เมกกะวัตต์ - - - 8.65/13 เมกกะวัตต์ ● ● ● ● 20.30/50 เมกกะวัตต์ 	<p>น</p>
<p>ที่มา : สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>scale : 0 0.5 1 1.5 km.</p>

ประมาณ 51.23 เมกกะวัตต์

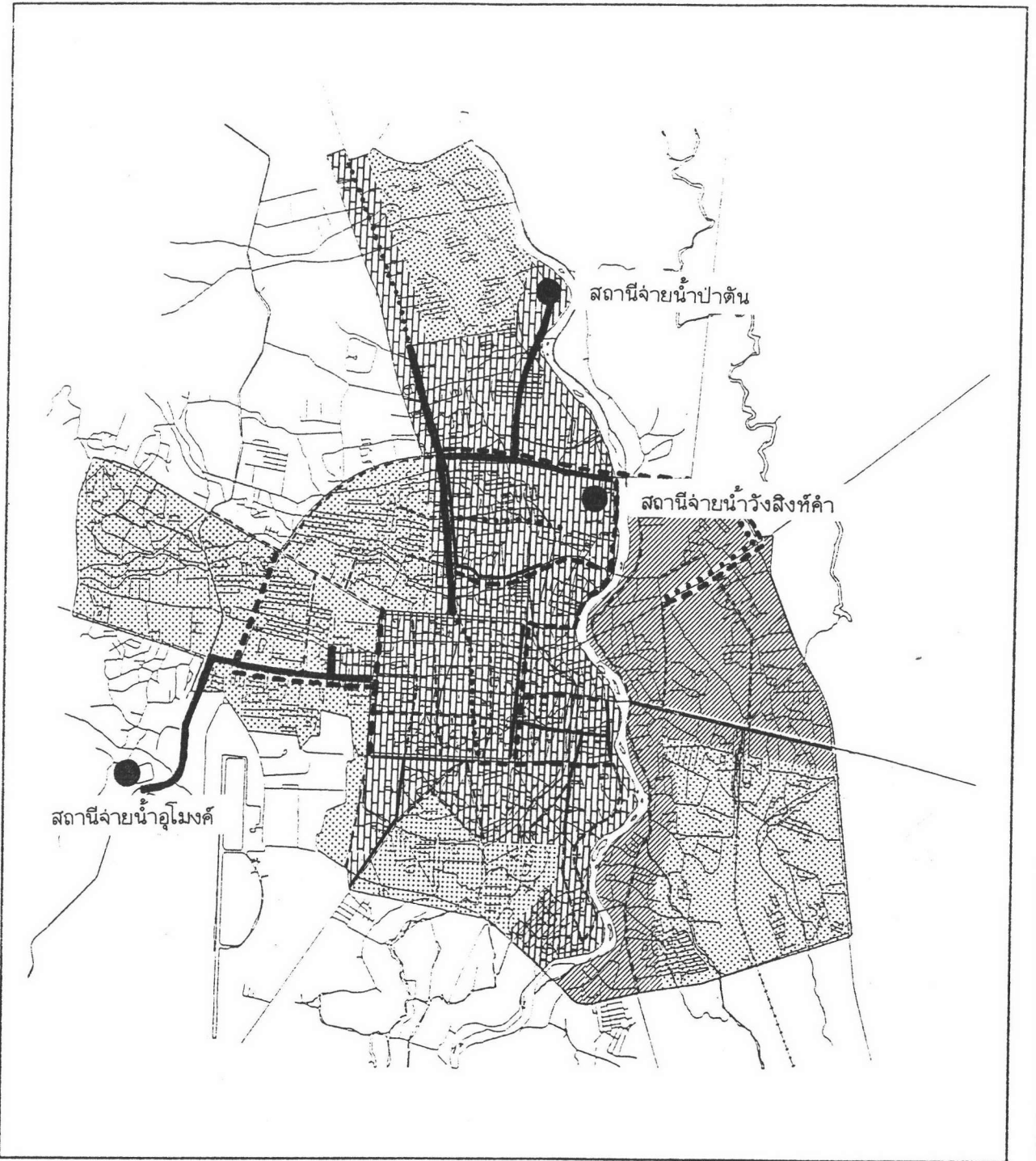
ค. สถานีจ่ายไฟฟ้าที่ 3 ทางดง มีพื้นที่ของการให้บริการอยู่ในบริเวณด้านทิศตะวันตก และทิศใต้ของตัวเมืองเชียงใหม่ โดยจะจำหน่ายไฟฟ้าได้สูงสุด 75 เมกกะวัตต์ ปัจจุบันนี้มีการใช้กระแสไฟฟ้าจริงประมาณ 38.41 เมกกะวัตต์

3.7.3 ระบบประปาสาธารณะ การให้บริการประปาสาธารณะของเมืองเชียงใหม่ นั้น คุณภาพของการบริการจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ซึ่งในระดับคุณภาพของการให้บริการในแต่ละพื้นที่นั้น จะสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้คือ (แผนที่ 3.7)

ก. พื้นที่ส่วนที่ได้รับบริการน้ำประปา โดยมีโครงข่ายของท่อประปาหนาแน่น และมีแรงดันของน้ำในท่ออยู่ในระดับสูง ได้แก่ พื้นที่บริเวณตั้งแต่ถนนโชตนาลงมาถึงพื้นที่บริเวณชุมชนพระสิงห์ ตลอดเรื่อยไปจนถึงบริเวณชุมชนหายยาซึ่งอยู่ทางด้านทิศใต้ของตัวเมือง และพื้นที่บริเวณย่านธุรกิจใจกลางเมือง (ถนนท่าแพ-ช้างม่อย-วิชยานนท์-ไปรษณีย์ - ช้างคลานตอนเหนือ) บริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้มีโครงข่ายของท่อประปาอยู่อย่างหนาแน่น ประกอบกับได้รับน้ำจากสถานีจ่ายน้ำทั้ง 2 สถานีอย่างทั่วถึง คือ สถานีอุโมงค์ และสถานีป่าตัน ดังนั้นจึงผลให้แรงดันของน้ำในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีแรงดันในเส้นท่อโดยเฉลี่ย 2.0 - 2.1 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร

ข. พื้นที่ส่วนที่ได้รับบริการน้ำประปา โดยมีโครงข่ายของท่อประปาหนาแน่นปานกลาง และมีแรงดันในเส้นท่อประปาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ บริเวณพื้นที่แถบชานเมืองด้านทิศเหนือและทิศใต้ตามแนวถนนอ้อมเมือง บริเวณพื้นที่สองฝั่งถนนแก้วราษฎร์ ถนนเจริญราษฎร์ ถนนทุ่งโฮเต็ล และถนนเจริญเมือง ทั้งนี้เนื่องจากในพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในบริเวณส่วนปลายของพื้นที่การให้บริการ ดังนั้นแรงดันในเส้นท่อโดยเฉลี่ยจึงจะอยู่ระหว่าง 1.8 - 1.9 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร ซึ่งก็ยังคงถือว่าเป็นระดับปกติ

ค. พื้นที่ส่วนที่ได้รับบริการน้ำประปาเบาบาง และมีแรงดันในเส้นท่อประปาอยู่ในระดับที่ต่ำ ได้แก่ พื้นที่บริเวณถนนห้าแยกและถนนสุเทพ (ยกเว้นถนนสุเทพบริเวณหน้าโรงพยาบาลสวนดอก) ซึ่งถึงแม้ว่าในพื้นที่บริเวณดังกล่าวนี้จะอยู่ใกล้กับโรงจ่ายน้ำอุโมงค์ แต่เนื่องจากลักษณะของภูมิประเทศที่เป็นที่ดอน โดยมีความลาดชันของพื้นที่มากกว่าในย่านอื่น ๆ ดังนั้น จึงทำให้แรงดันในเส้นท่อของน้ำประปาที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ต่ำ โดยมีค่าระหว่าง 1.6 - 1.8 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร นอกจากนี้ในบางบริเวณของพื้นที่ส่วนนี้ยังเป็นพื้นที่ที่ไม่

อิทธิพลของศูนย์การคัดลอกการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

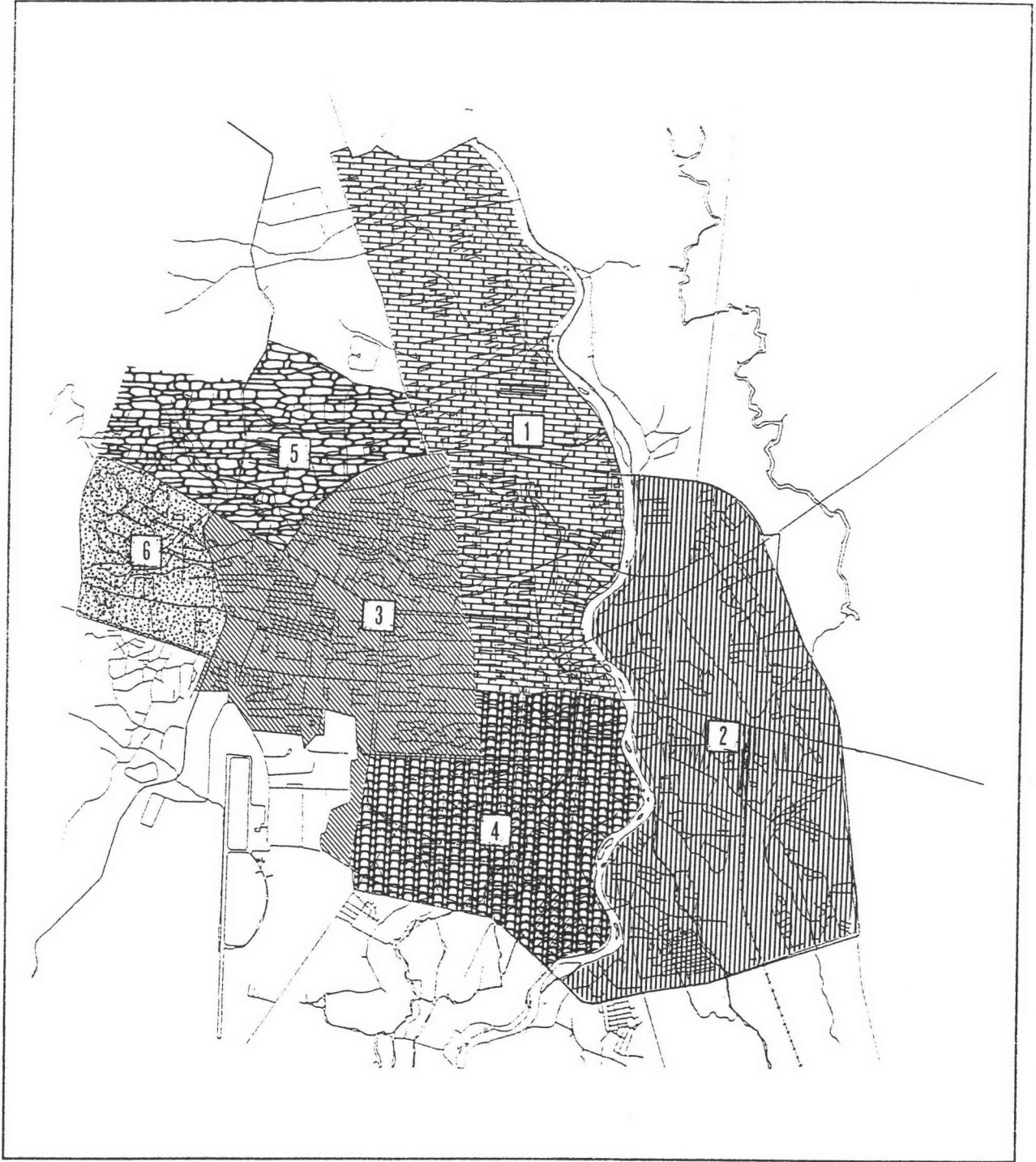
<p>แสดง ศักยภาพของระบบประปาสาธารณะในเมืองเชียงใหม่</p>	 <p>แผนที่หมายเลข 3.7</p>
<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> --- ท่อประปาขนาด 100-200 มม. — ท่อประปาขนาด 201-300 มม. ท่อประปาขนาด 301-400 มม. - - - - ท่อประปาขนาด 401-500 มม. — (thick) ท่อประปาขนาดใหญ่กว่า 500 มม. ▨ พื้นที่ที่มีศักยภาพสูง ▩ พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง ▤ พื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ <p>ที่มา : สำนักงานการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดเชียงใหม่</p>	<p>น</p> <p>scale : 0 0.5 1 1.5 km.</p>

ได้รับบริการน้ำประปา ซึ่งได้แก่ พื้นที่ละแวกวัดอุโมงค์ ช่างเคียน และนิมมานเหมินทร์

3.7.4 ระบบการจัดเก็บ-ขนย้าย-ทำลายขยะมูลฝอย การจัดการด้านขยะมูลฝอยของเมืองเชียงใหม่จะประสบปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านการจัดเก็บและขนถ่ายขยะมูลฝอย ทั้งนี้เนื่องจากการขาดแคลนยานพาหนะที่ใช้สำหรับการขนถ่ายขยะ อีกทั้งยังขาดแคลนภาชนะที่เหมาะสมสำหรับการรองรับขยะ และในสภาพของพื้นที่หลาย ๆ แห่งในเมืองเชียงใหม่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้าไปจัดเก็บขยะ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในด้านกำจัดขยะมูลฝอย ทั้งนี้เพราะว่า ไม่มีพื้นที่สำหรับเป็นที่ทิ้งและกำจัดขยะมูลฝอย โดยในปัจจุบันนี้พื้นที่ทิ้งขยะที่มีอยู่เดิมถูกประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวขัดขวางไม่ให้นำขยะเข้าไปทิ้ง และเมื่อพิจารณาถึงวิธีการกำจัดมูลฝอยยังพบว่า วิธีการกำจัดขยะที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันยังคงก่อให้เกิดปัญหาจากมลภาวะแก่พื้นที่ในบริเวณใกล้เคียง อีกทั้งการที่ไม่สามารถทราบน้ำหนักของที่จัดเก็บในแต่ละวันอย่างแน่ชัด ทำให้ไม่สามารถวางแผนในการกำจัดขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อพิจารณาประสิทธิภาพของการจัดเก็บและการขนย้ายขยะมูลฝอยในแต่ละพื้นที่ของเมืองเชียงใหม่ พบว่าประสิทธิภาพของบริการสาธารณะในด้านดังกล่าวของเมืองจะมีระดับของการให้บริการที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ ดังนี้คือ (แผนที่ 3.8)

ก. พื้นที่ที่มีศักยภาพของการจัดเก็บและการขนย้ายขยะมูลฝอยในระดับสูง ได้แก่ พื้นที่บริเวณด้านในของคูเมืองเก่า บริเวณพื้นที่สองฝั่งของถนนช้างเผือก-ถนนโชตนา-ถนนสนามกีฬา และบริเวณพื้นที่ตอนในของถนนสุริวงค์-ถนนทิพเนตร-ถนนช่างหล่อ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนี้จะอยู่ในเขตการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยที่เป็นพื้นที่รอยต่อของการจัดเก็บขยะของแขวงนครพิงค์ แขวงเมืองราย และแขวงศรีวิชัย ดังนั้นพื้นที่ในบริเวณดังกล่าวนี้จึงมีศักยภาพของการจัดเก็บและการขนย้ายขยะมูลฝอยอยู่ในระดับสูง โดยมีรถที่ทำการจัดเก็บขยะในพื้นที่ทั้งหมด 26 คัน

ข. พื้นที่ที่มีศักยภาพของการจัดเก็บและขนย้ายขยะมูลฝอยในระดับปานกลาง ได้แก่พื้นที่บริเวณย่านการค้าเดิมของเมือง (ถนนท่าแพ-ช่างม่อย-วิชยานนท์-ไปรษณีย์-ช่างคลาน) พื้นที่บริเวณถนนเจริญประเทศ ถนนลอยเคราะห์ ถนนศรีดอนไชย ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนี้ตั้งอยู่ในเขตความรับผิดชอบของแขวงนครพิงค์และแขวงเมืองราย โดยมีรถที่ทำการจัดเก็บขยะในพื้นที่ทั้งหมด 19 คัน มีพนักงานประจำรถขนขยะทั้งหมด 68 คน และมีพนักงานทำความสะอาดถนนทั้งหมด 67 คน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของแขวงกาวิละ

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

แสดง พื้นที่การให้บริการจัดเก็บ - ขนย้าย - ทำลายขยะมูลฝอยสาธารณะ

แผนที่ทำนายเลข 3.8

สัญลักษณ์

① เขตบริการแขวงนครพิงค์	④ เขตบริการแขวงเมืองราย
② เขตบริการแขวงกาวิละ	⑤ เขตบริการสุขาภิบาลข้างฝือก
③ เขตบริการแขวงศรีวิชัย	⑥ เขตบริการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่มา : สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่

scale : 0 0.5 1 1.5 km.

ซึ่งมีรถสำหรับการจัดเก็บขยะในพื้นที่ทั้งหมด 10 คัน พนักงานประจำรถขนขยะ 48 คน และพนักงานทำความสะอาดถนนทั้งหมด 24 คน

ค. พื้นที่ที่มีศักยภาพของการจัดเก็บและการขนย้ายขยะมูลฝอยในระดับต่ำ ได้แก่ พื้นที่บริเวณถนนหัวแก้ว ถนนสุเทพ และบริเวณพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนี้อยู่ในส่วนความรับผิดชอบของการบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยของแขวงศรีวิชัย ที่มีรถสำหรับการจัดเก็บขยะในพื้นที่ทั้งหมด 7 คัน มีพนักงานประจำรถขนขยะ 36 คน และมีพนักงานทำความสะอาดถนนจำนวน 34 คน ซึ่งพื้นที่บางส่วนของบริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้จะอยู่นอกเขตการบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเมือง ทำให้ผู้ที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่นอกเขตการบริการดังกล่าวต้องทำการจัดเก็บและทำลายขยะมูลฝอยกันเอง

3.7.5 ระบบการระบายน้ำของเมือง สำหรับระบบการระบายน้ำในเมืองเชียงใหม่ นั้น พบว่าทางระบายที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ยังมีอยู่อย่างไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ อีกทั้งทางระบายน้ำที่มีอยู่ในปัจจุบันจะมีบางส่วนที่เกิดการอุดตันเนื่องจากขาดการบำรุงรักษา โดยเมื่อพิจารณาจากมาตรฐานของกองราชการส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (มาตรฐานถนนสายประธานและถนนสายหลัก ควรมีท่อระบายน้ำทั้งสองข้าง ถนนสายรองและถนนซอยควรมีท่อระบายน้ำข้างเดียว) พบว่า มีถนนสายหลักและถนนสายรองในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่หลายสาย ซึ่งมีศักยภาพของการระบายน้ำอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ ถนนช้างคลาน ถนนสุเทพ ถนนทุ่งโฮเต็ล ถนนเชียงใหม่-ลำพูน ถนนบุญเรืองฤทธิ์ ถนนวังสิงห์คำ ถนนแก้ววรัฐ ถนนนิมมานเหมินทร์ ถนนรัตนโกสินทร์ ถนนชุปเปอร์ไฮเวย์ สายอ้อมเมือง ถนนเจริญราษฎร์ ถนนกำแพงดิน ถนนเวียงแก้ว ถนนบำรุงราษฎร์ ถนนเทศบาล ถนนเจริญประเทศ ถนนระแกง ถนนอารักษ์ ถนนประชาสัมพันธ์ ถนนราชมรรคา ถนนสิทธีวงศ์ ถนนหัตถิเสวี ถนนช้างม่อยเก่า ถนนช้างสุขศาลา ถนนสันนาลุง ถนนศรีบึงเมือง ถนนช่างหล่อ ถนนราษฎร์อุทิศ และถนนบำรุงบุรี เป็นต้น (แผนที่ 3.9) ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงภาพรวมของระบบการระบายน้ำในเชียงใหม่แล้วพบว่าศักยภาพในการระบายน้ำของแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันออกไปดังนี้คือ

ก. พื้นที่ที่มีศักยภาพของการระบายน้ำอยู่ในระดับสูง ได้แก่ บริเวณพื้นที่ด้านในของแนวกำแพงเมืองเก่า บริเวณถนนโชตนา ถนนทิพเนตร และบริเวณย่านใจกลางธุรกิจการค้าของเมือง (ถนนท่าแพ-ช้างม่อย-วิชยานนท์-ศรีดอนไชย-ลอยเคราะห์) ซึ่งในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้

อิทธิพลของศูนย์การคัดต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

แสดง	ศักยภาพของระบบการระบายน้ำ	 แผนที่หมายเลข 3.9																
สัญลักษณ์	<table border="0"> <tr> <td>---</td> <td>ท่อมฝายปิด</td> <td></td> <td>พื้นที่ที่มีศักยภาพสูง</td> </tr> <tr> <td>+++</td> <td>คูคอนกรีต</td> <td></td> <td>พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง</td> </tr> <tr> <td>—</td> <td>คูดิน</td> <td></td> <td>พื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ</td> </tr> <tr> <td>....</td> <td>ท่อรวมคักน้ำเสีย</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	---	ท่อมฝายปิด		พื้นที่ที่มีศักยภาพสูง	+++	คูคอนกรีต		พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง	—	คูดิน		พื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ	ท่อรวมคักน้ำเสีย			<p>น</p> <p>scale: 0 0.5 1 1.5 km.</p>
---	ท่อมฝายปิด		พื้นที่ที่มีศักยภาพสูง															
+++	คูคอนกรีต		พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง															
—	คูดิน		พื้นที่ที่มีศักยภาพต่ำ															
....	ท่อรวมคักน้ำเสีย																	
ที่มา : จากการศึกษา																		

จะอยู่ในเขตที่มีโครงข่ายของการระบายน้ำอยู่อย่างหนาแน่น

ข. พื้นที่ที่มีศักยภาพของการระบายน้ำอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ บริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง ซึ่งระบบการระบายน้ำในบริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นคูดินข้างถนนและลำเหมืองที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยมีพื้นที่รับน้ำอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของตำบลท่าศาลา

ค. พื้นที่ที่มีศักยภาพของการระบายน้ำอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ บริเวณพื้นที่เชิงดอยสุเทพ ในบริเวณพื้นที่นี้จะมีระบบการระบายน้ำเฉพาะในถนนสายห้วยแก้วเพียงสายเดียว โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ของบริเวณพื้นที่นี้ต้องอาศัยลำเหมืองธรรมชาติ และคูดินริมนถนนในการระบายน้ำ และในพื้นที่ที่ขาดแคลนทั้งระบบท่อระบายน้ำและระบบการระบายน้ำตามธรรมชาติ จะปล่อยให้ น้ำขังอยู่บนผิวการจราจรที่เป็นหลุมเป็นบ่อหรือปล่อยให้ น้ำไหลลงท่วมขังบริเวณพื้นที่ลุ่มต่ำและแห้งไปเอง

3.7.6 ระบบบริการดับเพลิงสาธารณะ สำหรับการให้บริการในด้านการดับเพลิงของเมืองเชียงใหม่ พบว่าในแต่ละแขวงจะมีสัดส่วนของจำนวนรถดับเพลิงต่อจำนวนประชากรในพื้นที่ของการให้บริการดังนี้คือ

- แขวงนครพิงค์ มีรถดับเพลิง 2 คัน/ประชากร 36,388 คน
- แขวงกาวิละ มีรถดับเพลิง 2 คัน/ประชากร 39,036 คน
- แขวงเมืองราย มีรถดับเพลิง 2 คัน/ประชากร 25,000 คน
- แขวงศรีวิชัย มีรถดับเพลิง 2 คัน/ประชากร 38,457 คน

เมื่อพิจารณาจากมาตรฐานของกองราชการส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง พบว่ามาตรฐานของจำนวนรถดับเพลิงต่อจำนวนประชากรมีดังต่อไปนี้คือ จำนวนประชากร 10,000 คนต่อรถดับเพลิง 2 คัน จำนวนประชากร 25,000 คนต่อรถดับเพลิง 4 คัน และจำนวนประชากร 50,000 คนต่อจำนวนรถดับเพลิง 7 คัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนรถดับเพลิงในเมืองเชียงใหม่ไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรในพื้นที่ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงในด้านจำนวนเจ้าหน้าที่ที่จะเข้าปฏิบัติงาน พร้อมกับรถดับเพลิง โดยใช้มาตรฐานของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจ้างลูกจ้างของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 6 คนต่อรถดับเพลิง 1 คัน พบว่าเทศบาลนครเชียงใหม่ยังขาดแคลนเจ้าหน้าที่ในด้านนี้กว่า 40 คน และเมื่อเมื่อพิจารณาถึงในด้านศักยภาพของแต่ละพื้นที่ในเรื่องความสะดวกของการเข้าไปดับเพลิงด้วยรถดับเพลิง พบว่า ในแต่ละพื้นที่ของเมืองจะมีศักยภาพ

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

แสดง ศักยภาพในการเข้าถึงด้วยระดับเพลิงของแต่ละพื้นที่ในเขตเมือง

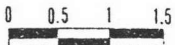
แผนที่หมายเลข 3.10

สัญลักษณ์

- พื้นที่ที่เข้าถึงได้สะดวกมาก
- พื้นที่ที่เข้าถึงได้สะดวกปานกลาง
- พื้นที่ที่มีความสะดวกในการเข้าถึงต่ำ

ที่มา : สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่

scale : km.

ของการเข้าถึงที่แตกต่างกันดังนี้คือ (แผนที่ 3.10)

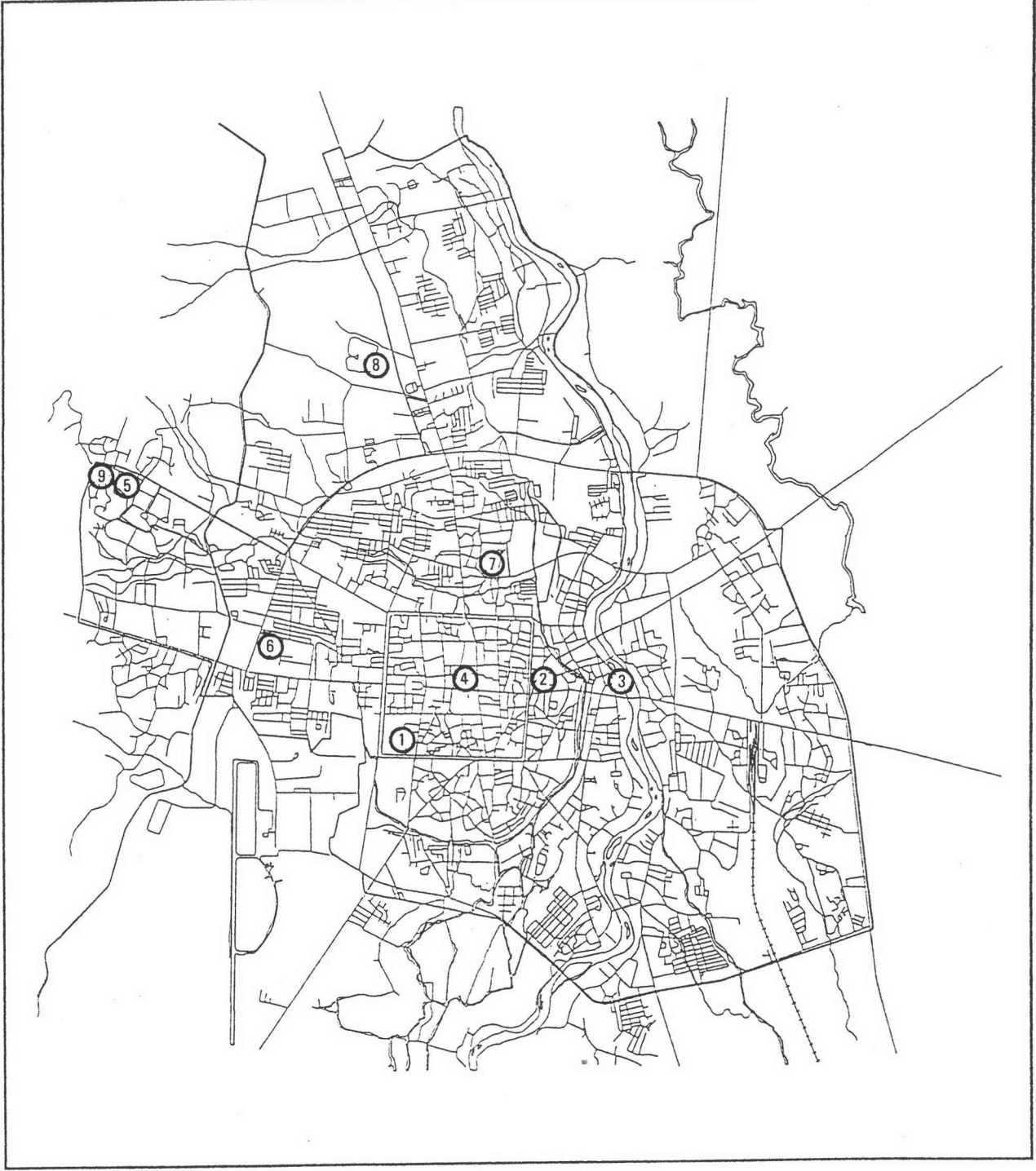
ก. พื้นที่ที่มีศักยภาพของการเข้าถึงด้วยรถดับเพลิงได้สูงสุด ได้แก่ พื้นที่บริเวณสองฝั่งถนนสายหลักและถนนสายรองซึ่งมีผิวการจราจรกว้างระหว่าง 8-12 เมตร (เนื่องจากถนนที่มีความกว้างของถนนไม่ถึง 5.00 เมตรจะมีปัญหาในการเข้าไปดับเพลิง เพราะรถดับเพลิงไม่สามารถเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ได้สะดวก) เช่น ถนนห้วยแก้ว ถนนสุเทพ ถนนสายอ้อมเมือง ถนนโชตนา ถนนช้างคลาน ถนนเจริญเมือง ถนนแก้ววารีรัฐ ถนนนิมมานเหมินท์ ถนนหัตถิเสวี ถนนช้างเผือก ถนนมณีนพรัตน์ ถนนมูลเมือง ถนนราชดำเนิน เป็นต้น

ข. พื้นที่ที่มีศักยภาพของการเข้าถึงด้วยรถดับเพลิงในระดับปานกลาง ได้แก่ พื้นที่บริเวณสองฝั่งถนนสายย่อยซึ่งมีผิวการจราจรกว้างระหว่าง 4-8 เมตร เช่น ถนนกนิพเนตร ถนนช่างหล่อ ถนนสนามกีฬา ถนน ตรอก ซอย แถบเชิงดอยสุเทพ บริเวณตำบลช้างเคียน ตำบลอุโมงค์ คลองชลประทาน และตำบลวัดเกต เป็นต้น

ค. พื้นที่ที่มีศักยภาพของการเข้าถึงด้วยรถดับเพลิงในระดับต่ำ ได้แก่ พื้นที่บริเวณ ตรอก ซอย แคม ฯ ที่จะสามารถเข้าถึงด้วยการเดินเท้าเท่านั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นพื้นที่ในเขตชุมชนพักอาศัยของผู้มีรายได้น้อย เช่น ชุมชนระแกง ชุมชนกนิพเนตร ชุมชน 5 ธันวาคม ชุมชนฟ้าใหม่ประตูก้อม ชุมชนศรีท้าวัดตัวฝ้าย ชุมชนแม่ขิง ชุมชนท่าสะอาด ชุมชนเมืองสาคร ชุมชนสันติธรรม ชุมชนบ้านท้อ ชุมชนแม่หยวก ชุมชนสองพี่น้อง ชุมชนสามัคคีตันขาม และบริเวณพื้นที่ปลูกสร้างสองฝั่งลำเหมืองและคูคลองที่อยู่ในเขตเทศบาล เป็นต้น

3.7.7 ส่วนสาธารณะของเมือง จากการสำรวจพื้นที่ส่วนสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่ามีพื้นที่โดยรวมทั้งสิ้น 1,217 ไร่ 208 ตารางวา หรือ 1.95 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 4.87 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งประกอบไปด้วย (แผนที่ 3.11)

- 1) ส่วนสาธารณะหนองบวกหาด เนื้อที่ 13.50 ไร่
- 2) ลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพ เนื้อที่ 3.31 ไร่
- 3) ส่วนสาธารณะเชิงสะพานนวรัฐ เนื้อที่ 1.39 ไร่
- 4) อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ เนื้อที่ 1 ไร่
- 5) สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่ เนื้อที่ 71 ไร่
- 6) สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ เนื้อที่ 59 ไร่

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

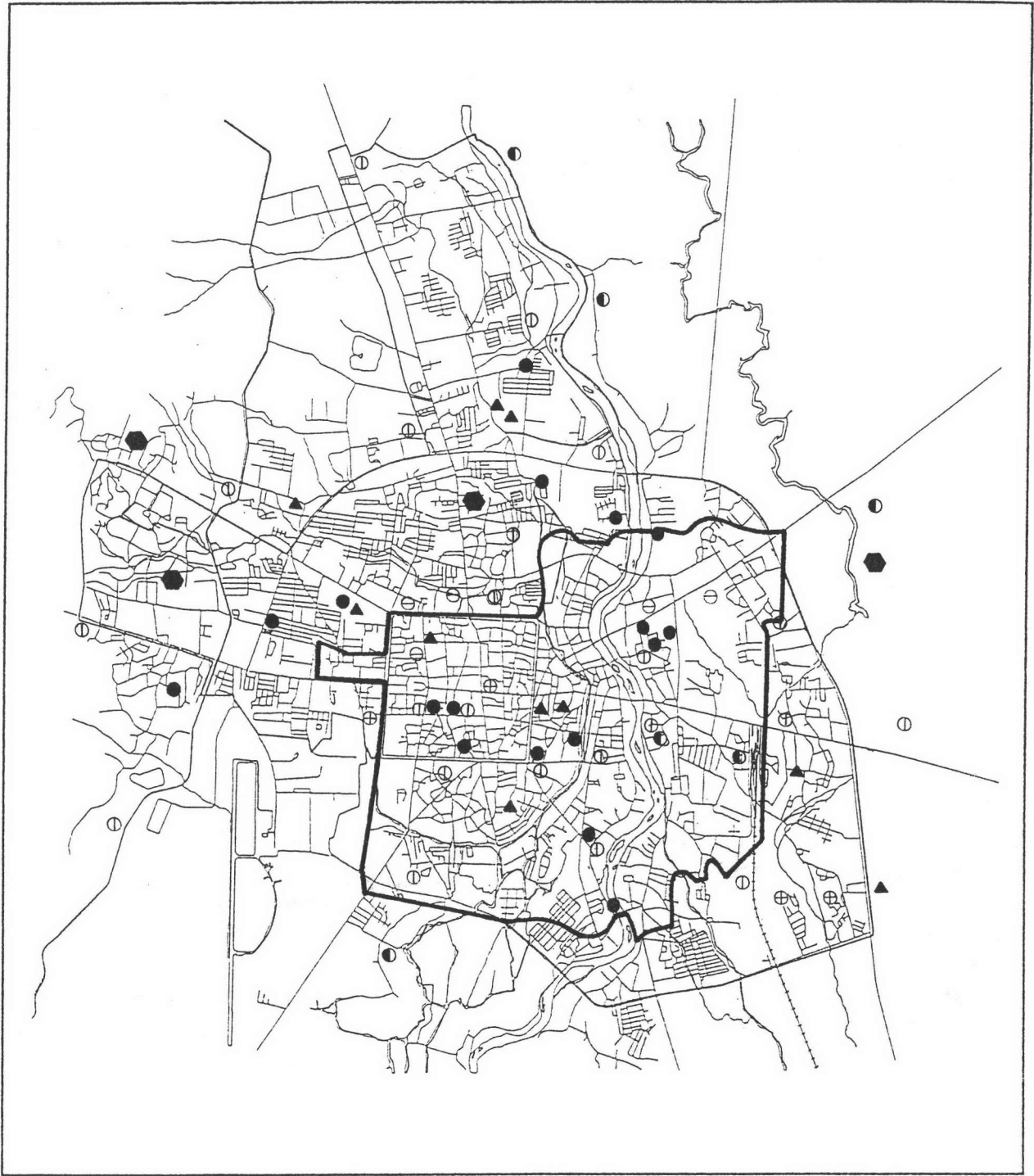
<p>แสดง พื้นที่สวนสาธารณะในเมืองเชียงใหม่</p>	 <p>แผนที่หมายเลข 3.11</p>										
<p>สัญลักษณ์</p> <table border="0"> <tr> <td>① สวนสาธารณะหนองบวกหาด</td> <td>⑥ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์</td> </tr> <tr> <td>② ลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพ</td> <td>⑦ สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่</td> </tr> <tr> <td>③ สวนสาธารณะเชิงสะพานนวรัฐ</td> <td>⑧ สวนหลวงล้านนา ร.9</td> </tr> <tr> <td>④ อนุสาวรีย์สามกษัตริย์</td> <td>⑨ สวนสัตว์เชียงใหม่</td> </tr> <tr> <td>⑤ สวนรุกขชาติห้วยแก้ว</td> <td></td> </tr> </table> <p>ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย</p>	① สวนสาธารณะหนองบวกหาด	⑥ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์	② ลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพ	⑦ สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่	③ สวนสาธารณะเชิงสะพานนวรัฐ	⑧ สวนหลวงล้านนา ร.9	④ อนุสาวรีย์สามกษัตริย์	⑨ สวนสัตว์เชียงใหม่	⑤ สวนรุกขชาติห้วยแก้ว		<p>น</p> <p>scale : 0 0.5 1 1.5 km.</p>
① สวนสาธารณะหนองบวกหาด	⑥ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์										
② ลานอเนกประสงค์ประตูท่าแพ	⑦ สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่										
③ สวนสาธารณะเชิงสะพานนวรัฐ	⑧ สวนหลวงล้านนา ร.9										
④ อนุสาวรีย์สามกษัตริย์	⑨ สวนสัตว์เชียงใหม่										
⑤ สวนรุกขชาติห้วยแก้ว											

- 7) สวนรุกขชาติห้วยแก้ว เนื้อที่ 39 ไร่
- 8) สวนหลวงล้านนา ร.9 เนื้อที่ 150 ไร่
- 9) สวนสัตว์เชียงใหม่ เนื้อที่ 530 ไร่

และเมื่อพิจารณาถึงมาตรฐานของการใช้ที่ดินในเขตเมืองจะพบว่า สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในเขตเมืองเชียงใหม่มีจำนวนไม่เพียงพอ เพราะตามมาตรฐานการใช้ที่ดินในเขตเมืองนั้น สถานที่พักผ่อนหย่อนใจควรมีร้อยละ 8 ของพื้นที่ทั้งหมด (สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย)

3.7.8 บริการด้านการศึกษาของเมือง ในปี พ.ศ.2535 พื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จะสามารถให้บริการทางด้านการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษาเป็นจำนวนทั้งสิ้น 90,648 คน โดยแยกเป็นการศึกษาในระดับอนุบาล 11,319 คน ประถมศึกษา 27,824 คน มัธยมศึกษา 20,194 คน ปริญญาตรี 17,861 คน และสายอาชีพ 13,450 คน และเมื่อพิจารณาถึงการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นภาระกิจของรัฐที่มุ่งให้บริการแก่ประชาชนทุกคน โดยเทศบาลนครเชียงใหม่ก็เป็นองค์กรหนึ่งที่มีภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาท้องถิ่น ซึ่งภาระกิจดังกล่าวระบุไว้อย่างชัดเจนใน พ.ร.บ เทศบาล พ.ศ.2498 มาตรา 50(6) และมาตรา 54(8) โดยเป็นการศึกษาแบบให้เปล่า จึงเป็นหน้าที่ในการจัดการบริการของเทศบาลให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบโดยตรง แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้พบว่าเทศบาลนครเชียงใหม่สามารถจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลได้เพียง 5 ตำบล เท่านั้น (แผนที่ 3.12) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการจัดการบริการการศึกษาแบบให้เปล่าของเทศบาลนครเชียงใหม่นี้ยังไม่ทั่วถึง อีกทั้งยังไม่สามารถสนับสนุน ส่งเสริมความเสมอภาค และสามารถขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนในเขตเมืองเชียงใหม่ได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุม

3.7.9 บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ปัจจุบันเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขของภาคเหนือตอนบน โดยเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่และทันสมัยที่สุดในภาคเหนือ สามารถที่จะรับผู้ป่วยได้ถึง 1,500 เตียง นอกจากนี้เมืองเชียงใหม่ยังเป็นแหล่งผลิตบุคลากรทางการแพทย์ที่สำคัญอีกด้วย และเมื่อพิจารณาถึงการกระจายของสถานบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขในเขตเมืองเชียงใหม่ (แผนที่ 3.13) พบว่า ในเขตเมืองเชียงใหม่มีสถานบริการทางด้านทางการแพทย์

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

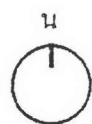
แสดง ที่ตั้งของสถานศึกษาและพื้นที่บริการจัดการศึกษาภาคบังคับของเทศบาลนครเชียงใหม่

แผนที่หมายเลข 3.12

สัญลักษณ์

- โรงเรียนอนุบาล ○ โรงเรียนอนุบาล-ประถม ▲ สถาบันอุดมศึกษา
- ⊙ โรงเรียนประถม ⊖ โรงเรียนประถม-มัธยม ● สถาบันอาชีวศึกษา
- ⊕ โรงเรียนมัธยม — พื้นที่บริการจัดการศึกษาภาคบังคับ

scale : 0 0.5 1 1.5 km

ที่มา : สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

แสดง ที่ตั้งของสถานบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขในเขตเมืองใหม่

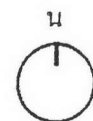

แผนที่หมายเลข 3.13

สัญลักษณ์

- โรงพยาบาลของรัฐ
- ▲ โรงพยาบาลเอกชน
- ศูนย์บริการสาธารณสุข

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

scale : 0 0.5 1 1.5 km.

และสาธารณสุขรวม 18 แห่ง โดยแยกเป็นโรงพยาบาลรัฐบาล 5 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน 8 แห่ง และศูนย์บริการทางด้านสาธารณสุขของรัฐ 5 แห่ง นอกจากนี้ภายในเขตเมืองเชียงใหม่ยังมีกิจการค้าและบริการประเภทขายยาและรับรักษาโรคอีกกว่า 300 แห่ง

3.8 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้ที่ดินของเมืองเชียงใหม่ในอนาคต

3.8.1 การพัฒนาเมืองหลัก

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) รัฐบาลได้กำหนดนโยบายพัฒนาเมืองหลักและเมืองรองเพื่อหาทางกระจายความเจริญซึ่งกระจุกตัวอยู่เฉพาะในกรุงเทพมหานครออกไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ โครงการพัฒนาเมืองหลักเริ่มดำเนินการอย่างจริงจังตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 โดยกำหนดจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนา 5 เมืองใหญ่ที่สุดของประเทศ รองจากกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น นครราชสีมา สงขลาและหาดใหญ่ โดยมีมาตรการสำคัญในการพัฒนาเมืองดังนี้

- (1) ปรับปรุงบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเมือง เช่น ปรับปรุงถนน สะพาน สถานีรถโดยสาร ตลาด ระบบการระบายน้ำ การกำจัดน้ำเสีย ฯลฯ
- (2) ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมในเมืองต่าง ๆ จัดหาที่อยู่อาศัยแก่ผู้มีรายได้น้อยและจัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ฯลฯ
- (3) ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพาณิชย์และอุตสาหกรรมขนาดย่อม ฯลฯ
- (4) พัฒนาขีดความสามารถของเทศบาล

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) การพัฒนาเมืองหลักยังคงดำเนินต่อไปในแนวทางเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 โดยนโยบายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ได้ระบุว่า จะพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมของภาคเหนือตอนบนและเป็นเมืองศูนย์กลางด้านธุรกิจ การค้าและบริการ การคมนาคมขนส่งทางอากาศ และการท่องเที่ยว โดยมีโครงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้คือ

ก. โครงการด้านการจัดการที่ดินและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

- โครงการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองในเขตเมืองเก่า
- โครงการจัดทำผังเฉพาะในบริเวณส่วนราชการ และในบริเวณ 2 ผังแม่ข่าย
- โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่า
- โครงการจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนารักษาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่
- โครงการพัฒนาเมืองใหม่เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมจากเขตใจกลางเมือง โดยการพิจารณาความเป็นไปได้ให้เอกชนดำเนินการ
- โครงการจัดทำแผนแม่บทเชิงปฏิบัติการพัฒนานครเชียงใหม่ ในพื้นที่เชียงใหม่-ลำพูน-ลำปาง
- โครงการปรับปรุงผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ให้ครอบคลุมพื้นที่อำเภอลำปาง
- โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดให้มีสถานีขนถ่ายสินค้าระบบคอนเทนเนอร์ในเชียงใหม่

ข. โครงการพัฒนาโครงข่ายบริการพื้นฐาน ได้แก่

- โครงการก่อสร้างถนนวงแหวนรอบนอกของเมืองเชียงใหม่
- โครงการก่อสร้างถนนสายเชียงใหม่-ลำปาง-ออนหลวย
- โครงการพัฒนาสนามบินนานาชาติเชียงใหม่ เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ
- โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างระบบขนส่งมวลชน ระหว่างเขตเมืองเก่า เขื่อน โยมมหาวิทยาลัยและพื้นที่ศูนย์ราชการ
- โครงการปรับปรุงและขยายระบบประปาเมืองเชียงใหม่
- โครงการบำบัดน้ำเสียเทศบาลนครเชียงใหม่ฝั่งตะวันออกและตะวันตก
- โครงการกำจัดขยะ โดยใช้เตาเผาขยะ

ค. โครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคนยากจนในเมือง ได้แก่

- โครงการปรับปรุงชุมชนแออัดแทนที่ดินเดิม สำหรับชุมชน 1,543 ครัวเรือน
- โครงการจัดหาที่อยู่ใหม่สำหรับชุมชนแออัด 1,908 ครัวเรือน

3.8.2 โครงการสร้างเสริมอาคารสนามกีฬาเพื่อเป็นเจ้าภาพซีเกมส์ ครั้งที่ 18 (พ.ศ.2538) ตามที่ประเทศไทยได้รับมติจากคณะมนตรีซีเกมส์ให้เป็นเจ้าภาพซีเกมส์ครั้งที่ 18 พ.ศ.2538 และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในนโยบายให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ในครั้งนี้ ซึ่งในการเตรียมการเพื่อเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์มีองค์ประกอบที่ต้องสร้างเสริมจากโครงการสร้างสนามกีฬาเมืองหลักเฉลิมฉลอง 700 ปีเมืองเชียงใหม่ ดังนี้

- (1) สนามกีฬาจักรยาน (Velodrome) จุ 2,000 คน 1 หลัง
- (2) โรงพลศึกษา (Indoor Stadium) จุ 3,000 คน 1 หลัง
- (3) ระบบประปาจากบริเวณรอบนอกเข้าบริเวณโครงการ
- (4) ระบบไฟฟ้าจากบริเวณรอบนอกเข้าบริเวณโครงการ
- (5) งานถนนภายนอก รอบนอกบริเวณโครงการ 5 เส้นทาง
- (6) งานสะพาน เชื่อมบริเวณโครงการกับถนนภายนอก 3 สะพาน

บริเวณสถานที่ก่อสร้างอาคารสนามกีฬาจะอยู่ด้านหลัง โรงเรียนนาวิมเทราชูทิศ พายัพ ขนาดพื้นที่ 34 ไร่ ติดกับพื้นที่สถานที่ก่อสร้างโครงการสนามกีฬาเมืองหลักเฉลิมฉลอง 700 ปีเมืองเชียงใหม่ ส่วนงานระบบสาธารณูปโภค เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้า จะสร้างไปตามแนวถนนริมคลองชลประทาน

3.8.3 โครงการศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ระยะที่ 2

โครงการดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดพื้นที่ศูนย์ราชการที่มีอยู่เดิมที่ถนน เชียงใหม่-แม่ริมให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยรายละเอียดของโครงการก่อสร้างได้แก่

- (1) อาคารอำนวยการกลางขนาด 45,000 ตารางเมตร
- (2) อาคารกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานอัยการสูงสุด

(3) สำนักงานเกษตรฯ ระยะที่ 1

(4) อาคารชุดพักอาศัย 8 หลังทั้งหมด 480 ยูนิต

(5) บ้านพักผู้ว่าราชการจังหวัดและเรือนรับรอง

3.8.4 โครงการพัฒนาเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวหลักในภูมิภาค

จังหวัดเชียงใหม่ได้ประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเพื่อติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากประเทศญี่ปุ่นในด้านโครงการเงินกู้ โอ.อี.ซี. เอฟ สำหรับที่จะมาดำเนินโครงการต่าง ๆ ในเขตเมืองเชียงใหม่ จำนวน 7 โครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) โครงการพัฒนาทำน้ำริมฝั่งแม่น้ำปิง

(2) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณท่าแพและถนนช้างคลาน

(3) โครงการปรับปรุงสภาพคลองแม่ข่า

(4) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อม บริเวณเชิงสะพานเฉลิมพระเกียรติ

ร.9 สะพานนครพิงค์ สะพานนาครี และโครงการปรับปรุงส่วนสาธารณชนหนองบวกหาด

(5) โครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมคูเมืองด้านนอก

(6) โครงการบูรณะและปรับปรุงหนองพญาเม็งราย ประตูเมืองเชียงใหม่

(7) โครงการพัฒนาและปรับปรุงศาลากลางจังหวัดหลังเก่าให้เป็นศูนย์วัฒนธรรมล้านนา

3.8.5 โครงการลงทุนต่าง ๆ ของภาคเอกชน

จากลักษณะภูมิประเทศที่สวยงามและทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับความพร้อมของเมืองเชียงใหม่ทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการขยายตัวด้านธุรกิจการท่องเที่ยวในเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งการหลั่งไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยวเหล่านี้จะกระตุ้นให้มีการปรับปรุงและการลงทุนเพิ่มขึ้นในกิจการโรงแรม รวมไปถึงธุรกิจบริการอื่น ๆ ด้วย เช่น สนามกอล์ฟ สปอร์ตคลับ เป็นต้น โดยที่การขยายตัวของ

ธุรกิจนำเที่ยว การโทรคมนาคมและขนส่ง สถานบริการอาหารและเครื่องดื่ม ร้านถ่ายรูป ร้านจำหน่ายของที่ระลึก รวมตลอดไปถึงธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท และเกสต์เฮ้าส์ ไม่เพียงแต่มีผลกระทบต่อ การเติบโตของธุรกิจที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวทั้ง โดยทางตรงและโดยทางอ้อมเท่านั้น การขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวเหล่านี้ยังมีผลกระทบต่อธุรกิจที่อยู่ในภาคเศรษฐกิจอื่นอีกด้วย เช่น กิจการไฟฟ้า ประปา โทรศัทพ์ ธุรกิจค่าน้ำมัน ธุรกิจอาหาริมทรัพย์โดยเฉพาะในสาขาการก่อสร้าง

3.9 ทิศทางขยายตัวของเมืองเชียงใหม่

จากการศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบันของเมืองเชียงใหม่ รวมทั้งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้ที่ดินของเมืองเชียงใหม่ในช่วงอนาคตข้างหน้า นั้น จะทำให้ทราบถึง แนวโน้มของทิศทางการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ในอนาคตได้ (แผนที่ 3.14) โดยการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ในช่วง 5 ปีข้างหน้า นั้น จะมีการขยายตัวออกจากพื้นที่ในเขตชุมชนเมืองศูนย์กลางย่อยในสาขาภิบาลต่างๆ ที่อยู่โดยรอบ ได้แก่ การขยายตัวทางทิศเหนือของเมืองครอบคลุมพื้นที่สาขาภิบาลช้างเผือก และเชื่อมโยงกับพื้นที่สาขาภิบาลแม่ริม การขยายตัวทางด้านทิศตะวันออกของเมือง เชื่อมโยงกับพื้นที่สาขาภิบาลสันทรายหลวง สาขาภิบาลแม่ใจ สาขาภิบาลต้นเปา และพื้นที่ชุมชนสันป่าเลศ อ้าภอดอยสะเก็ด และการขยายตัวทางด้านทิศใต้ของเมือง เชื่อมโยงกับพื้นที่สาขาภิบาลยางเ็งและสาขาภิบาลหางดง โดยการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ดังกล่าวนี้จะเป็นขยายตัวตามแนวถนนรัศมีซึ่งเชื่อมโยงระหว่างเมืองเชียงใหม่กับชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่โดยรอบ ซึ่งนอกจากการขยายตัวในลักษณะดังกล่าวนี้แล้ว พบว่ายังมีการขยายตัวตามแนวถนนวงแหวน ได้แก่ ในบริเวณพื้นที่สองฝั่งถนนชูปเปอร์ไฮเวย์สายอ้อมเมือง และถนนวงแหวนรอบนอกของเมืองเชียงใหม่

อิทธิพลของศูนย์การค้าต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่

<p>แสดง ทิศทางการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่</p>	 <p>แผนที่หมายเลข 3.14</p>
<p>สัญลักษณ์</p> <p>— พื้นที่ชุมชนเมืองในปัจจุบัน</p> <p>← ทิศทางการขยายตัวของเมือง</p> <p>ที่มา : จากการศึกษา</p>	<p>น</p> <p>scale: 0 0.5 1 1.5 km.</p>

3.10 สภาพเศรษฐกิจของเชียงใหม่

เชียงใหม่ขึ้นอยู่กับทำเลที่ตั้งที่พิเศษแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ของที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง แม่ดาว แม่กวง และแม่วังซึ่งเหมาะสำหรับทำการเกษตร นอกจากนี้ยังเป็นทำเลที่มีการเข้าถึงได้สะดวกโดยสามารถติดต่อเข้าออกกับพื้นที่โดยรอบได้ ดังนั้นเชียงใหม่จึงเป็นศูนย์กลางการค้าของภาคเหนือที่จะกระจายสินค้าไปยังจังหวัดข้างเคียง

การผลิตที่สำคัญของเชียงใหม่คือ ภาคบริการ มีสัดส่วนร้อยละ 61.98 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งจังหวัดในปี พ.ศ.2532 รองลงมาได้แก่ภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วน ร้อยละ 22.40 และภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 15.62 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.2) โดยการผลิตในภาคบริการนั้น สาขาการบริการจัดเป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกในภาคบริการ ในปี พ.ศ.2528 มูลค่าของผลิตภัณฑ์ด้านการบริการนี้มีสัดส่วนร้อยละ 20.39 ของผลิตภัณฑ์รวมทั้งจังหวัด และเพิ่มเป็นร้อยละ 20.40 ในปี พ.ศ.2532 โดยมีอัตราการขยายตัวระหว่างปี พ.ศ.2528-2532 ประมาณ 9.71 ต่อปี (สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ : 2534)

สำหรับในสาขาการบริการนี้ธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการผลิตในสาขาการบริการสูงสุด เพราะการท่องเที่ยวจะทำให้ธุรกิจการบริการด้านอื่น ๆ ขยายตัวตามไปด้วย โดยจากการสำรวจสถิติผู้มาเยี่ยมเยือนจังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2535 พบว่ามีจำนวน 1,873,342 คน ลดลงมาจากปี พ.ศ.2534 ร้อยละ 3.63 เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 1,003,807 คน นักทัศนาจรชาวไทย 80,037 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 764,815 คน และนักทัศนาจรชาวต่างประเทศ 24,683 คน ซึ่งนักท่องเที่ยวและนักทัศนาจรทั้งหมดนี้ได้เข้ามาจับจ่ายซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นโดยเฉลี่ยสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยคนละประมาณ 1,606.26 บาท/วัน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศคนละประมาณ 1,908.17 บาท/วัน สำหรับนักทัศนาจรชาวไทยคนละประมาณ 1,349.39 บาท/วัน นักทัศนาจรชาวต่างประเทศคนละประมาณ 1,926.75 บาท/วัน

การค้าปลีกและค้าส่งเป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญเป็นอันดับสองของการผลิตในภาคบริการ โดยมีสัดส่วนร้อยละ 14.70 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งจังหวัดในปี พ.ศ.2528 สำหรับในปี พ.ศ.2532 นั้นมีสัดส่วนร้อยละ 16.78 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมทั้งจังหวัด และอัตราการขยาย

ตารางที่ 3.2 แสดงวิเคราะห์การเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ (ช่วงปี พ.ศ.2524-พ.ศ.2532)

สาขาการผลิต	GPP. ของจังหวัดเชียงใหม่ (หน่วยละ 1,000 บาท)						อัตราเติบโตต่อปี	
	2524	%	2528	%	2532	%	24-28	28-32
ภาคเกษตรกรรม	1,938,005	26.94	1,937,305	23.94	2,516,207	22.40	- 0.01	7.47
1. กสิกรรม	1,431,724	19.90	1,304,760	16.12	1,765,452	15.72	- 2.22	8.83
2. ปศุสัตว์	251,793	3.50	365,628	4.52	442,676	3.94	11.30	5.27
3. ประมง	10,482	0.15	4,484	0.06	31,462	0.28	-14.31	150.41
4. ป่าไม้	37,999	0.53	37,130	0.46	4,240	0.04	- 0.57	-22.15
5. บริการทาง เกษตรกรรม	28,432	0.40	27,223	0.34	30,941	0.28	- 1.06	3.41
6. การผลิตสินค้า เกษตร	177,575	2.47	198,080	2.45	241,436	2.15	2.89	5.47
ภาคอุตสาหกรรม	1,218,520	16.94	1,356,873	16.76	1,754,343	15.62	2.84	7.32
7. เหมืองแร่ย่อยหิน	174,777	2.43	125,688	1.55	178,016	1.59	- 7.02	10.41
8. อุตสาหกรรม	627,006	8.72	685,792	8.47	1,003,402	8.93	2.34	11.58
9. การก่อสร้าง	416,737	5.79	545,393	6.74	572,925	5.10	7.72	1.26
ภาคบริการ	4,037,634	56.12	4,799,407	59.30	6,690,367	61.98	4.72	11.26
10. ไฟฟ้า-ประปา	89,177	1.24	227,887	2.82	292,704	2.61	38.89	7.11
11. คมนาคม สื่อสาร	549,284	7.64	482,820	5.97	815,732	7.26	- 3.03	17.24
12. ค้าปลีก ค้าส่ง	1,272,221	17.68	1,189,399	14.70	1,884,350	16.78	- 1.63	14.61
13. การธนาคาร	161,444	2.24	243,374	3.01	522,087	4.65	12.69	28.63
14. ที่อยู่อาศัย	336,158	4.67	386,501	4.78	460,196	4.10	3.74	4.77
15. การบริหาร	466,675	6.49	619,393	7.65	694,663	6.19	8.18	3.04
16. การบริการ	1,162,675	16.16	1,650,033	20.39	2,290,635	20.40	10.48	9.71
รวม	7,194,159	100.0	8,093,585	100.0	11,230,917	100.0	3.13	9.69

ที่มา : จากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่

ตัวระหว่างปี พ.ศ.2528-2532 มีอัตราการร้อยละ 14.61 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่สูงกว่าอัตราการขยายตัวของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวม (สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ : 2534)

สำหรับในสาขาการผลิตอื่น ๆ ที่เหลือในภาคบริการนั้น จะมีสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์ในแต่ละสาขาการผลิตที่ใกล้เคียงกัน โดยในสาขาการผลิตการคมนาคมและสื่อสารจะมีสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์คิดเป็นร้อยละ 5.97 ในปี พ.ศ.2528 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.26 ในปี พ.ศ.2532 สาขาการบริหารมีสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์คิดเป็นร้อยละ 7.65 ในปี พ.ศ.2528 และลดลงเหลือร้อยละ 6.19 ในปี พ.ศ.2532 สาขาการธนาคารมีสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์ในปี พ.ศ.2528 คิดเป็นร้อยละ 3.01 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 4.65 ในปี พ.ศ.2532 ซึ่งสาขาการผลิตการเงินการธนาคารนั้นเป็นสาขาการผลิตที่มีอัตราการขยายตัวในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2528-2532 สูงที่สุดในภาคบริการ คือมีอัตราการร้อยละ 28.63 ต่อปี สาขาที่อยู่อาศัยมีสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์คิดเป็นร้อยละ 4.78 ในปี พ.ศ.2528 และลดลงเหลือร้อยละ 4.10 ในปี พ.ศ.2532 ในสาขาการผลิตสาขาสุดท้ายของภาคบริการคือสาขาไฟฟ้าและประปาจะมีสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์คิดเป็นร้อยละ 2.82 ในปี พ.ศ.2528 และลดลงเหลือร้อยละ 2.61 ในปี พ.ศ.2532

3.10.1 การค้าและบริการของเมือง

เมื่อพิจารณาถึงเรื่องการค้าและบริการซึ่งเป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญของสังคมเมือง พบว่า ในปี พ.ศ.2535 ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ มีสถานประกอบกิจการค้าและบริการจำนวน 6,321 แห่ง แรงงานในสถานประกอบกิจการเหล่านี้มีจำนวน 63,504 คน โดยการค้าและบริการส่วนใหญ่ร้อยละ 15.79 เป็นร้านอาหารและเครื่องดื่ม รองลงมาได้แก่ร้านขายของใช้เบ็ดเตล็ดคิดเป็นร้อยละ 9.42

สำหรับรูปแบบของกิจการค้าและบริการนั้น พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.37 เป็นการค้าบริการ รองลงมาได้แก่ การค้าปลีก คิดเป็นร้อยละ 30.01 และสำหรับขนาดของสถานประกอบกิจการค้าและบริการ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการค้าขนาดเล็กที่มีคนงานตั้งแต่ 1-5 คน มีจำนวน 4,573 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 72.35 รองลงมาได้แก่ สถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 6-20 คน คิดเป็นร้อยละ 22.37 สำหรับสถานประกอบการที่มีคนทำงานตั้งแต่ 101 คนขึ้นไป มีจำนวน 47 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 0.74 (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3 แสดงรูปแบบและขนาดของกิจการค้าและบริการในเมืองเชียงใหม่ (พ.ศ.2535)

รูปแบบของการค้า และบริการ	จำนวน	ร้อยละ	ขนาดของสถาน ประกอบการ	จำนวน	ร้อยละ
1) การค้าปลีก	2,470	31.56	1) สถานประกอบการ ที่มีคนทำงานตั้งแต่ 1-5 คน	5,852	74.77
2) การค้าส่ง	127	1.62	2) สถานประกอบการที่ มีคนทำงานตั้งแต่ 6-20 คน	1,611	20.58
3) การค้าบริการ	4,019	51.35	3) สถานประกอบการ ที่มีคนทำงานตั้งแต่ 21-50 คน	253	3.23
4) การค้าปลีก-ค้าส่ง	425	5.43	4) สถานประกอบการ ที่มีคนทำงานตั้งแต่ 51-100 คน	59	0.75
5) การค้าปลีก - ค้าบริการ	492	6.28	5) สถานประกอบการ ที่มีคนทำงานตั้งแต่ 101 คนขึ้นไป	52	0.67
6) การค้าส่ง-ค้าบริการ	90	1.15			
7) การค้าปลีก-ค้าส่ง- ค้าบริการ	204	2.61			
รวม	7,827	100	รวม	7,827	100

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่

3.11 ลักษณะทางด้านประชากร

ข้อมูลทางด้านประชากรเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาครั้งนี้ เพราะข้อมูลนี้จะแสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินแตกต่างกันออกไปก็จะมีลักษณะทางด้านประชากรที่แตกต่างกันออกไปด้วย ในลักษณะดังกล่าวนี้จะได้นำไปพิจารณาร่วมกับข้อมูลทางด้านศูนย์การค้า ซึ่งจะกล่าวถึงในส่วนต่อไป

ลักษณะทางด้านประชากรในที่นี้จะใช้ข้อมูลจากการสำรวจประชากรเมื่อปี พ.ศ.2535 เป็นหลัก และจะแบ่งพื้นที่เพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบลักษณะประชากรออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 จะอยู่ในเขตพื้นที่ประมาณ 40 ตารางกิโลเมตรของเทศบาลนครเชียงใหม่

ส่วนที่ 2 จะอยู่ในเขตพื้นที่ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ปัจจุบัน ซึ่งพื้นที่ของส่วนนี้มีประมาณ 430 ตารางกิโลเมตร

ส่วนที่ 3 จะครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 19,677 ตารางกิโลเมตรของเขตจังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาลักษณะด้านประชากรในครั้งนี้จะแยกพิจารณา เป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

3.11.1 ขนาดของประชากร (ตารางที่ 3.5)

ขนาดของประชากรในที่นี้ หมายถึง จำนวนของประชากรในแต่ละพื้นที่ โดยแสดงให้เห็นว่าในพื้นที่แต่ละส่วนนั้นมีประชากรรวมกันเป็นเท่าไร ซึ่งรายละเอียดของจำนวนประชากรในแต่ละส่วนของพื้นที่นั้นสามารถแสดงได้ดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 : ในพื้นที่ส่วนที่ 1 ที่อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่นั้น ปรากฏว่าในปัจจุบัน (พ.ศ.2535) มีประชากรอยู่ทั้งหมด 177,526 คน มีอาคารบ้านเรือนจำนวน 52,564 หลัง แต่จำนวนประชากรที่ปรากฏในทะเบียนราษฎรของเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้น ประมาณว่ามีจำนวนน้อยกว่าจำนวนที่มีอยู่จริงประมาณ 1 ใน 3 ทั้งนี้เนื่องจากมีประชาชนจำนวนมากที่เข้ามาอาศัยและทำงานในเขตเทศบาลโดยไม่ได้โอนย้ายสัมมโนครวัเข้ามาด้วย เช่น นักเรียนนักศึกษา และประชาชนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่สะดวกที่จะโอนย้ายสัมมโนครวัเข้ามา เป็นต้น

การเพิ่มจำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ส่วนใหญ่เกิดจากการอพยพเข้า ส่วนการเพิ่มโดยธรรมชาติ คือ จำนวนการเกิดลบด้วยจำนวนการตายนนั้นมีอัตราต่ำมาก เพราะการคุมกำเนิดประสบความสำเร็จอย่างสูง ทำให้้อตราการเกิดลดลงมากในปี พ.ศ.2532 ซึ่งเหลือเพียงร้อยละ 0.7 ต่อปีเท่านั้น ปัจจุบัน้อตราการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เกิดขึ้นประมาณ ร้อยละ 1.84 ต่อปี (พ.ศ.2531-2534)

ส่วนที่ 2 : ในพื้นที่ส่วนที่ 2 ซึ่งอยู่ในเขตผังเมืองรวมเชียงใหม่ นั้น พบว่า ปัจจุบัน (พ.ศ.2535) มีประชากรทั้งสิ้น 486,969 คน โดยมีอาคารบ้านเรือนจำนวน 124,177 ครัวเรือน ในพื้นที่บริเวณนี้มีการขยายตัวของประชากรอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากการก่อสร้างที่อยู่อาศัยประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะในรูปแบบของหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นนอกเขตเทศบาล จากข้อมูลของสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทยพบว่าอัตราการขยายตัวของประชากรในพื้นที่ดังกล่าวนี้ สูงกว่าในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ กล่าวคือระหว่างปี พ.ศ. 2531-2534 อัตราการเพิ่มของประชากรเท่ากับร้อยละ 4.36

ส่วนที่ 3 : ในพื้นที่ส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่ามีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,435,158 คน มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 298,655 ครัวเรือน และมีอัตราการขยายตัวของประชากรเท่ากับร้อยละ 1.44 ต่อปี (พ.ศ.2531-2534)

3.11.2 ความหนาแน่นของประชากร (ตารางที่ 3.5)

ความหนาแน่นประชากรเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงจำนวนประชากรใน 1 หน่วยพื้นที่ ในที่นี้จะใช้จำนวนประชากรต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

$$\text{นั่นคือ ความหนาแน่นประชากร} = \frac{\text{จำนวนประชากรในแต่ละส่วนพื้นที่ (คน)}}{\text{พื้นที่ของส่วนนั้น ๆ (ตารางกิโลเมตร)}} \quad \text{คน/ตร.กม.}$$

จากการพิจารณาในพื้นที่ศึกษาทั้ง 3 ส่วน จะสามารถแสดงข้อมูลความหนาแน่นประชากรของแต่ละพื้นที่ให้เห็นได้ดังนี้คือ

ในพื้นที่ส่วนที่ 1 คือในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่ามีความหนาแน่นของประชากรสูงสุดถึง 4,038 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือในพื้นที่ส่วนที่ 2 ซึ่งจะมี ความหนาแน่นของประชากรประมาณ 1,132 คนต่อตารางกิโลเมตร และพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรต่ำที่สุดคือในพื้นที่ที่ 3 โดยจะมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 69 คน/ตารางกิโลเมตร

3.11.3 โครงสร้างของประชากร (ตารางที่ 3.5)

การศึกษาในเรื่องของโครงสร้างประชากรนี้ จะช่วยให้ทราบถึงจำนวนโดยประมาณของประชากรซึ่งจะเป็นกลุ่มลูกค้าหลักที่เข้าไปซื้อสินค้าภายในศูนย์การค้า ซึ่งกลุ่มลูกค้าหลักดังกล่าวของศูนย์การค้าจะเป็นประชากรวัยทำงาน (15-59 ปี) และเมื่อพิจารณาโครงสร้างของประชากรในแต่ละส่วนของพื้นที่ศึกษาพบว่า

ส่วนที่ 1 : ในพื้นที่ของเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น 177,526 คนนั้น (พ.ศ.2535) มีประชากรชาย จำนวน 84,831 คน และมีประชากรหญิงจำนวน 92,965 คน โดยในจำนวนประชากรทั้งหมดนี้มีประชากรในวัยเด็ก (0-14 ปี) 34,151 คน ประชากรทำงาน (15-59 ปี) 124,362 คน และประชากรวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) 19,013 คน

ส่วนที่ 2 : ในพื้นที่ส่วนนี้จากที่มีประชากรทั้งสิ้น 486,969 คน (พ.ศ.2535) จะมีประชากรชายจำนวน 236,226 คน ประชากรหญิงจำนวน 250,743 คน โดยในจำนวนประชากรทั้งหมดจะมีประชากรในวัยเด็ก จำนวน 89,559 คน ประชากรวัยทำงาน 340,545 คน และประชากรวัยสูงอายุ 57,865 คน

ส่วนที่ 3 : ในพื้นที่ส่วนนี้ที่มีประชากรทั้งสิ้น 1,435,158 คน (พ.ศ.2535) จะจำแนกเป็นชาย 779,366 คน หญิง 750,792 คน โดยจะมีประชากรที่อยู่ในวัยทำงานจำนวน 1,039,341 หรือคิดเป็นร้อยละ 72.42 ของประชากรทั้งหมด และมีประชากรในวัยที่พึ่งพิง (วัยเด็กและวัยสูงอายุ) จำนวน 395,817 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 27.58 ของประชากรทั้งหมด

ตารางที่ 3.4 แสดงขนาด ความหนาแน่น และโครงสร้างของประชากร (พ.ศ.2535)

ขนาด ความหนาแน่น โครงสร้างประชากร		พื้นที่ศึกษา		
		ส่วนที่ 1 (เขตเทศบาล)	ส่วนที่ 2 (เขตผังเมือง)	ส่วนที่ 3 (เขตจังหวัด)
จำนวนประชากร (คน)		177,526	486,969	1,435,158
จำนวนครัวเรือน (คน)		52,564	124,177	298,655
การขยายตัวของประชากร (เปอร์เซ็นต์)		1.84	4.36	1.44
ความหนาแน่นของประชากร (คนต่อตารางกิโลเมตร)		4,038	1,132	69
จำนวนประชากร (คน)		84,831	236,226	779,366
จำนวนประชากรหญิง (คน)		92,965	250,743	750,792
จำนวนประชากรวัยเด็ก (คน)		34,151	89,559	242,098
จำนวนประชากรทำงาน (คน)		124,362	340,545	1,039,341
จำนวนประชากรวัยสูงอายุ (คน)		19,013	56,865	153,719

ที่มา : สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การศึกษาลักษณะทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และลักษณะทางด้านประชากรที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะได้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ทั้งนี้เพราะในพื้นที่ที่เป็นย่านการค้านั้น จะประกอบด้วยจำนวนประชากรที่อาศัยรวมกันอยู่หนาแน่นกว่าในบริเวณอื่น ๆ รวมทั้งเป็นศูนย์รวมของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดแรงดึงดูดให้มีการเดินทางเข้ามาใช้บริการต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งความเข้าใจในเรื่องที่กล่าวมาแล้วนี้จะช่วยให้การศึกษาในเรื่องจำนวน ขนาดที่ตั้ง การกระจายตัว และรัศมีการให้บริการของศูนย์การค้าในเชียงใหม่ที่จะนำเสนอในบทที่ 4 มีความชัดเจนยิ่งขึ้น